

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиясыны
Тыва-область болгаш Кызылхоорай комитеттериниң,
ажылчы чоннар депутаттарының область Советиниң органы

1953
июль
29
СРЕДА
№ 146 (2831)

ВРТ93 20 КОП.

„Партияның күжү — ооң улус-биле үзүл-бес харылзаалында. Улустуң күжү — партияны долгандыр сырый катышканында“.

(СЭКП ТК-ның агитация болгаш пропаганда калдыжының болгаш СЭКП ТК-ның чамында Маркс—Энгельс—Ленин—Сталинның институтунун төзүлүшүндө)

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиясының 50 чыл ою (1903—1953)

Россияны Социал-Демократтыг Жылчың партиясының (РСДРП-нин) ийги сьездизиниң ажытыган хүнүндөн—1903 чылдын июль 30-ден бээр бежен чыл болганы болза, Совет Эвилелиниң Коммунистг партиясының, бистия чуртувустуң улустарының амьдыралынга, бүгү делегейиң революстуг шимчээшкининиң төөгүзүңгө адларлыг хүн болур. Ол сьездиге ажылчын ангының дайынчы, революстуг марксисчи партиясының, II Интернационалдың реформисчи партияларындан үнденин-биле ыгалалы турар чаа хевириниң партиясының эгеи салдырган. «Большевик» политиктиг бодалдың агышкыны болуп, политиктиг партия болуп 1903 чылдан эгелеп турар» деп В. И. Ленин бижээн.

Россияга революстуг пролетар партияны тургузар дээш улут Ленинниң эзулуг канчаар-даа аажок улут демисели ийги сьездиге чедишкенин болган. Эрткен вектин тозан чылдарының эгизинден эгелээш, хей чылдарның дургузунда В. И. Ленин Маркс болгаш Энгельстин өөредилиниң шыңчы салгакчы болбушаан, марксизмин төөгүлүр чаа байдалдарга дүүшүр чөгээлүүк хөгжүлдүрүшкөн, марксизмин ачык болгаш чагылт дайынчыларга удуру, ажылчын шимчээшкиниге оппортунизмин ияны-бүрү илерээшкинеринге удуру, пролетариаттың күжүн революстуг марксизмин тугунун адаа-биле организастаары болгаш сырый катыштары дээш кам-хайыра чок демисели калбарган.

Революцияның гений Ленинни тургусканы болгаш быжыктарганчы большевик партия бистия улутузу-ту 1917 чылдын Октябрьдын социалистг Улут революциясының тилделээниге экиелген, пролетар диктатураны организастаан, бистия Төвүн чуртувустуң ажылчы чоннарын хей миллион массаларын медресиди төөгүлүр чөгээлүүк чорукке көдүргөн, социалистг индустриелди тургузарын хандырган болгаш совет улуту коммунизмге бурунгаар идегиди аппарат чорур. Коммунистг партияның улут үндөлүкчизи болгаш шыларгаан угаанын баштыңчы.

I. РСДРП-нин ийги сьездизиниң төөгүлүгү ужуру-дузазы

1. Капитализм бодунун хөгжүлдизин дээди болгаш сөөлү, империалистг чадазын кирген, магыссыг, ирип турар болгаш өлүп турар капитализмге хуулуп бар чыдар апарган үезинде, пролетар революциясы дорт практиканың айтыры бою берген үеде бүгү делегейин ажылчын шимчээшкини эң шиптирлик болу берген үеде Россияга марксисчи партия тургустунуп турган.

Россия ол үеде империализмин бүгү чөрүлдээриниң доңу болуп турган. Орус царизмин болгаш барын чүктүн империализминин саңуургалдары боттарының аразында эң ханызы-биле дүгжүп турган. Партияны ийги сьездизиниң бугу-үзүңде В. И. Ленин мынчаар бижээн: «Эске кандыг-даа чурттуң пролетариаттың бүгүле чоокку сорулгаларындан эң-не революстуг болуп турар чоокку сорулганы төөгү ам бистия мурунвуста салган. Ол сорулганы ботандыраары, чүгүле европа эвес, база харын (бистер ам мынчаар чугаалап болур бис) азия реакцияның эңне күчүлүг чөлейгичин үрей шавары орус пролетариатты бүгү делегейин революстуг пролетариаттың авангардазы болдурар ийик». Ол, Россияга өзүп орган улусчу эң улут революцияның характерин, онзагай байдалын болгаш бүгү-делегей ачык-дузазын тодараткан.

Россияга марксисчи шимчээшкини тыптып келгени эрткен вектин севен чылдарына, 1883 чылда Плехановка баштаган «Күш-ажылды хостары» — деп марксисчи бөлүктү тургустунган турган үезинге хамааржыр. Бичалзажок, «Күш-ажылды хостары» деп бөлүк — «социал-демократияны чүгүле теория талазы-биле үндөдүлгөн болгаш ажылчын шимчээшкиниге уткуштур бирги базымы кылган». Россияга революстуг пролетар партиязының эге үрези болза, петербургтун ленинчи «Ажылчын ангыны хостары» дээш демисели эвилели (1895 ч.) болур, оон ажилчоруду-

зы Ленинниң ады бистия партиявы-тын бүгү төөгүзү-биле, делегейде бирги социалистг куруениң — Совет Социалистг Республикаларының Эвилелиниң тыптып келгени-биле болгаш хөгжүлдизин-биле чарылбас холбашкан. Ленинниң ады тайбының, демократияның болгаш социализмин херээ дээш, улустарын чырыткылыг келир үези дээш демиселге бүгү делегейин ажылчы чоннарын тугу болу берген.

Ажылчыннарын болгаш тараачыннарын херээ дээш, социализм дээш бодунун кызымаккай демисели-биле, нитилелди революстуг чаартып тургузарының талазы-биле бодунун мога-шыла чок ажилчорудулгазы-биле Совет Эвилелиниң Коммунистг партиясы бүгү совет улустун кызыгаар чок ынакшылын болгаш идегели чаалап алган. Бистия чуртувустуң турар бүгү политиктиг партиялардан чүгүле коммунистг партия ажылчы чоннарын үндөдүр сонуургалдарын илередип турар эзулуг улусчу партия болур дээрине ССРЭ-нин ажылчы чоннары хей чылдарлыг төөгүлүг дуржулгага бүзүрэннер.

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиясы маадырлыг демиселини, берге шылгаддарының болгаш бүгү делегей-төгүлүг тилделгелерин алдарыг чартык чүс чыл орун эркен. Генийлиг Ленинниң, Ленинниң өөреникчизи болгаш оон херээнин уламчылакчызы улут Сталинниң болгаш оларын соратниктериниң удурулгалы-биле тулчушунуң нарга канчалган бистия коммунистг партиясы болза, ам үеде коммунизм тургузуп турар совет нитилелдин кол удуруткучу болгаш углап-баштакчы күжү болур.

Коммунистг партияның бүгү төөгүзү, марксизм-ленинизмниң бүгү делегей тилделгиз улут өөредилини тилделгизин херечилеп турар. Совет Эвилелиниң Коммунистг партиясы Ленинниң чыгыш дүңдүрүлгө дуржулгазы болза, бүгү чурттарының коммунистг болгаш ажылчын партияларына, оларын нитилелди революстуг чаартыры дээш доктаамал демиселинге үлегер болуп турар.

газы марксизмин ажылчын шимчээшкини-биле калбак катыштарынычче угланган турган.

1898 чылдын март айда РСДРП-ниң Россияга марксисчи партияның тургустунганын чарлаан бирги сьездизи болган. Бичалза-даа Россияга марксисчи шимчээшкин бирги сьездизиниң сөөлүнде дайынчы марксисчи программаның болгаш төпчүктөн организацияның чангыс эви-биле хаара тутунамын ангы-ангы быдаргай социал-демократтыг бөлүмнөр болгаш бөлүктөр кылдыр мурундаады ышкаш артып калган турган. Социал-демократтыг бөлүмнөри дыка хей кезин оон уржунда «экономизиниң» (ажылчын ангының политиктиг демиселин болгаш оон удуруткучу ролун херекке албай турган оппортунизмин, тандыга чидиртп турган.

Партияны ийги сьездизиниң үезинде эң чугула политиктиг айтырыг шиптирлетинип турган: орус ажылчын ангы шимчээшкин кандыг оруктап чорурду — социалистг идеологияга сорук кириптирп турар ол шимчээшкин царизмге болгаш капитализмге удуру-дидим, хажык чок революстуг демиселиниң, пролетариат диктатуразы дээш демиселини оруу-биле, ону Ленинниң, «искрачылдары», большевиктерин эдертип турганы орук-биле чорур бе азы ол, буржуаз идеологияның, реформизмин, царизмге болгаш капитализмге эпитг болурунун орунуче, меньшевиктерин болгаш оларын салган алганы «экономистерин» ажылчын шимчээшкин боттарынга күткүп аларын кызыдып турганы орукке тайп кирер бе. Партияны II сьездизинге Ленинни болгаш ленинчи «Искраның» идеолотуг принциптерин тилделгиз бистия партиявыстың болгаш революциявыстың хөгжүлдизинге, бүгү-делегей революстуг шимчээшкинге эң чугула ачык-дузалыг болган. 2. Партияны ийги сьездизиниң мурунда эрткен он чыл Россияның ажылчын шимчээшкиниң төөгүзүңгө Ленинниң либеральды народник эзу-биле болгаш «ажык маркс-

изм-биле», кустаржы чорук-биле болгаш бөлүмнөжилге-биле, пролетариаттың революстуг партиязын тургузарына, чаагаар агышкының ажылчын шимчээшкиниге социалистг медресиди кииреничче удуруланып турган «экономистерге» удуру эптеш чок демисели-биле демделетинген.

Марксисчи партия дээш демиселге, «экономистерни» чылча шаварына, быдаргай социал-демократтыг бөлүмнөри катыштарына, РСДРП-ниң ийги сьездизин белеткээринге Ленинниң организастааны нити орус марксисчи политиктиг «Искра» солун шиптирлик ролду ойнаан. Ленинниң планын эзуугаар ол солун партияны күштерин катыштарынын, партияны кадрларын чырыныг болгаш кижизидерини, оларын нити орус дайынчы төпчүктөн, тода марксисчи программаны, революстуг тактикалыг чангыс тура-сорукту болгаш демир дег чурумнуг пролетар партиязы кылдыр сырый катыштарынын төвү апарган. Партияны тургузарынын ол ленинчи планы революстуг демиселини эң чугула негизин келген сорулгаларындан үнө болгаш марксистерниң организакчы дуржулгазын мастержи эзу-биле түнээ. Ол планын тилделгиз болза, бүгү делегейин революстуг ажылчын шимчээшкиниң үлегерчи э аларган сырый катышчын, дайынчы, канчалган коммунистг партияның быжыг туружун салган.

Россияны өзүп турар ажылчын шимчээшкиниң сорулгалары марксисчи теорияны чөгээлүүк хөгжүлдери, ажылчын ангыны социализмге быжыг катыштарынын шуут негеп турган. Марксизм херээнин уламчылакчызы улут Ленин марксисчи партияны идеолотуг үндөдүр ижилдап кылган, революстуг теорияның ужуру-дузазын бедик көдүргөн. Чүгүле мурунакчы теорияга удурутган партия мурунакчы демиселиниң болгаш ажылчын чонун эзулуг баштыңчызынын ролун күөсөдип шыдаар дээрзин Ленин көргүскөн, массалыг ажылчын шимчээшкиниң эртеминг социализм-биле катыштарынын ужуру-дузазын ол бүгү күш-биле демделгиз.

3. РСДРП-ниң ийги сьездизиниң төөгүлүг ужуру-дузазы болза, ленинчи «Искраның» идип үндүргөни болгаш ажилдап кылганы идеялыг болгаш организастыг эге үндөдүлгө. Россияга эзулуг марксисчи партияны оон тургусканында болур. Пролетариаттың диктатуразы дээш демисели кол сорулга кылдыр идип үндүргөн революстуг программаны Маркс биле Энгельстин мөчөезиниң сөөлүнде делегейин ажылчын шимчээшкининиң төөгүзүңгө сьезд эң-не баштай хүлээп алган.

Марксизмин эң чугула чүгүлү — пролетариат диктатуразынын дугайын программага кииреничче моондак ужураштарынын оралдажып турган оппортунизм идегеттерге удуру эптеш чок демисели Ленин болгаш оон чангыс-аай болдыгылары, чайгылыш чок искрачылар сьездиге чорудуп турган. Пролетариаттың диктатуразынын дугайында чүгүлү Ленин бүгү-ле шиптирликти болгаш чаныш-саныш чогу-биле камгалап алган. Партияны программаның пролетариаттың диктатуразынын дугайында пунктун киригени Ленинниң талакчыларынын төөгүлүг тилделгиз болган.

Пролетариаттың диктатуразынын тилделгиз дээш демиселини сорулгазын идип үндүрүшкөн, Ленин ажылчын ангыны эвилелчизи болур тараачынынын революстуг демиселини улут ужуру-дузазын демделгиз турган болгаш партияның программасына тараачын айтырынын талазы-биле революстуг демократтыг негелделерин кииренич чедип алган.

Программага нацияларын бот тодардышкынынын дугайында чүгүлү кииренич удуруланып турган бундовчуларга болгаш польша социал-демократтарга Ленин шиптирлик согушкуну бергеш, пролетар интернационализмин принцип камгалаан.

Ленинниң бодунун политиктиг ажилчорудулгазынын бир дугааргы хүнеринден эгелээш камгалап келгени революстуг демиселиниң улут идеялары партияны II сьездизинге тилдээ. Плехановтук белеткеп кылган программанын таарышпас төлевилелин, пролетариаттың диктатуразынын дугайында чүгүлү казытан төлевилелин шүгүмчүлөвшисаан, орус пролетариаттың партиязы болза, академиктиг учебниктиг эвес, а «херек кырында демисекип турар партияның» программасы ышкаш программалыг болур ужурулуг. Бичанганга партия «бодунун программасына орус капитализмин оон бурундадырып, оон орус капитализмге дайын чарлаарын эң-не ийи утка-биле эвес тодарадыр ужурулуг» деп Ленин айтып турган. Коммунистг партия ол оруктап, ленинчи оруктап чорупкан.

РСДРП-ниң II сьездизиниң хүлээп алганы ажылчын ангының партиязынын революстуг программасы пролетариаттың эң чоокку сорулганын буржуаз демократтыг революциянын үезинде (минимум-программаны) даа, социалистг революцияны тилделгизин бодал чогааткан оон кол сорулгаларын (максимум-программаны) даа илереткен. Ол программа партияны VIII сьездизинге чедир (1919 чыл) бистия партияны дайынчы удурулга болдурган документизи болган.

4. Партияны тургузарынын организастыг принциптерин долгандыр кадыг-шыныгы демисел II сьездиге калбарган. Ленин болгаш оон чандуу болдыгылары ажылчын ангының революстуг теория-биле, нитилелдин болгаш ангы демиселиниң хөгжүлдизин дүрүмнөри билери-биле, революстуг демиселини дуржулгазы-биле чепселген мурунакчы, медресиди, организастыг отряд болур партияны ролун дугайында үндөдүр марксисчи чүдүлдери камгалап турганнар. Чүгүле ыныг медресиди болгаш организастыг, сырый катышкан болгаш төпчүктүн, чангыс күзел-сорукту партия ажылчын ангыны тилделгиз эдертип, эрге-чагырганы чаалап алыры дээш оон демиселин чедишкенин удурутуп шыдаар.

Меньшевиктер дээрге, пролетариаттың диктатуразы дээш демиселиг удуру турган, ычанганш оларга социал революциязынын дайынчы партиязы херек чок-даа турган. Меньшевиктерге II Интернационалдың оппортунистг партиялары ышкаш чүгүле ындыг реформистиг, организасталазы-биле чиг, чөпшээренич организация тааржып турган. Программалыг оппортунизм (пролетариаттың диктатуразы херек чок дээр чорук) урунч оппортунизмни (пролетариаттың төпчүктүн, сагылга-чурумнуг, дайынчы, революстуг партиязындан ойталаар чорукту) төрүп турган.

Партияга чангыс-эпти камгалаар сорулга-биле пролетаржы демир дег сагылга-чурум, уставта көрдүнгөн, партиянын бүгү кежигүнериниң — удуруткучуларын-даа, анаа кежигүнерин-даа — бир дөмей ыяаыла сагыры партиязы амьдыралдышынгы нормалары эргежок чугула деп Ленин өөредип турган. Партия кежигүнерин бедик адынын дугайында, партияның кежигүн бурзу партия дээш харысалгалыг болгаш партия бодунун кежигүн бурзу дээш харысалгалыг дээриниң дугайында II сьездиге Ленинниң деп-

II. Коммунистг партия пролетариаттың диктатуразы дээш демиселде

6. Коммунистг партия болза, чуртта карачыгы эдертикчи революстуг күш-түр деп чүвени РСДРП-ниң II сьездизинден Октябрьның социалистг Улут революциязынын тилделгизинге чедир үениң иштинде болган төөгүлүг болушкуннарын бүгү чорудулганы тодаргай бадтыкан. Бистия партиявы кыска хуу-саанын дургузунда (1903—1917 ч. ч.) дуржулгазынын байыны талазы-биле, марксисчи теорияны ханызы-биле ажилдап кылырының болгаш оон революция үезинде чогаалдыкчы эзу-биле ажилчыланын талазы-биле делегейде бодунга денежири чүве чок ындыг канчаар-даа аажок улут политиктиг ажылды кылган деп чүвени, Коммунистг партияны стратегиязынын болгаш тактиказынын улут күштүн болгаш амьдыралдышын, марксисчи-ленинчи теорияны күчүлүн болгаш тилетир-бизин Россияга үш революциянын төөгүзү көргүскөн.

шидип үндүргөн чүгүлү канчаар-даа аажок улут ужуру-дузалыг. Партиянын сорулгазы болза, «бистия партиявыстын шиптирлин, шыламын, арнын камгалаарында болуп турар. Партия кежигүнүнүн ады болгаш ужуру-дузазын бедни-биле, бедни-биле болгаш бедни-биле көдүрени кызыдар ужурулуг бис...» деп Ленин айтып турган.

Ленинниң ажилдап кылганы партияны амьдыралдышынгы нормалары, удурулганын принциптери болза, партия Уставынын негелделерин эң-не туруштуу-биле сагырын, демократтыг централизмин принциптерин чайгылыш чок чорударын, партияны анаа кежигүнериниң илпеккин бүгү хемчеглер-биле хөгжүлдери, партияны амьдыралдышын эң чугула айтырларын коллективтиг чугаалажып көрүп баш бурунгаар көрүп турган. Хүлээп алдынып турар шиптирлерде таварылга болур болгаш чангыс талалыг болур чоруктардан партияны магдылап турар удурулганын коллективтиг болурунун чүгүле ол принциптин шыныгы сагып турган, партия организастыгынын болгаш бүгү партиянын чогуур ажилчорудулгазын нитизин-биле кылып болур деп Ленин өөредип турган. Партия болза, дириг, бот ажилчорудулгалыг, үргүлчү хөгжүп турар организм болур.

Партия дээрге пролетариаттын удуруткучу организастыгы, оон колдунда кол чепсез-дир, ол чока пролетариаттың диктатуразы чаалап алдынас, социализм болгаш коммунизм тургустунуп шыдайтмас деп партия дугайында ол өөредилин В. И. Ленин марксизмин төөгүзүңгө эң-не баштай ажилдап кылган.

Программа болгаш организастыг айтырылар талазы-биле сьездиге оппортунистг идегеттерге удуру Ленинниң демисели РСДРП-ниң революстуг кезээниң — большевиктерин, оппортунистг кезээниң — меньшевиктерин аразына улут ылгалды салган.

Россия болгаш бүгү-делегей пролетариатта Ленин болза, марксизмин улут теоретиги. Маркс биле Энгельстин херээниң болгаш өөредилин уламчылакчызы, ажылчын шимчээшкиниң хөгжүлдизиниң перспективаларын өтүр көөр, революцияны шыларгангай стратеги, демиселге коргар деп чүве билбес болур эри болурун революстуг марксисчи партияны — социал революциязынын болгаш пролетариат диктатуразынын партиянын тургузарынын генийлиг ленинчи планынын тилделгиз көргүскөн.

5. II сьездиге болгаш оон соондагы үеде оппортунисттерге удуру, большевиктерин ийги болгаш организастыг принциптерин, камгалаан Ленинниң эптеш чок демисели бүгү-делегей чугула ужуру-дузалыг болган. Меньшевиктерин марксизм-биле өжөөнөшкөк идея болгаш организасталазы-биле айтылгаларын Ленинниң өршөт чок сойлап илереткени ревизионисттерге, марксизмин хажыдыкчыларына, делегейин бүгү оппортунисттерге күчүлүг согушкун болгаш болгаш бүгү чурттарга революстуг шимчээшкинин хөгжүүр чорунга канчаар-даа аажок улут ужуру-дузалыг болган. РСДРП-ниң II сьездизи делегейин ажылчын шимчээшкиниге эргилде-

рияттың гегемониязынын идеязын ол хөгжүтүшкөн, ол үеде тургустуна берген төөгүлүг байдалга революциянын тилделгизиниң ыяаыла чугула негелдизи болза пролетариаттың удуруткучу ролун артыртышкан, ажылчын ангы биле тараачыннарын эвилелин тургузары болур деп көргүскөн. Буржуаз-демократтыг революциянын социалистг революция болуп шилчип өзериниң тодаргай перспективаны Ленин орус марксистерге берген. Марксизмин Ленин пролетар революциязынын чаа теориязы-биле байыткан болгаш коммунистг партияны революстуг тактиказынын үндөдүрүн салдыр, революстуг тактиканың дузазы-биле пролетариат 1917 чылдын октябрьда эң ады тараачыннар-биле эвиледежил алгаш, бистия чуртувуска буржуазиянын эрге-чагырганын дүжүр октаан болгаш эзулуг улусчу эрге-чагырганы — ажылчын болгаш тараачын депутаттарынын Советтерин эрге-чагырганын, Советтер эрге-чагырганын тургускан.

РСДРП-ге революстуг, большевик болгаш оппортунист, меньшевик деп ийи шүгүмнарнын аразында партияны тургустунуп турарынын үезинде идеология болгаш организастыгынын үндөдүрүн талазы-биле негеп үнген демисели тактиканың айтырылары эң кол болуп турган үеде, баштайгы орус революциянын (1905—1907) чылдарында онза чид аларган. Большевиктер улусчу революцияны хөгжүдериниң болгаш оон тилдээриниң, ажылчы чоннарын царизмин болгаш помещиктерин дарламындан хостарынын, буржуаз-демократтыг революциянын социалистг революцияне шилчедериң оору-биле чоруп олурган. Меньшевиктер харын дедир, революцияга либеральды буржуазиянын гегемониязы дээш туруштушаан, революцияны бурадырынын оору-биле чоруп олурганнар. Олар чөпшээржилгенин балгашыч чөпшээр кирип, буржуазиянын ажылчын шимчээшкиниге агентуразы болуп хуулуп турганнар.

8. Баштайгы орус революцияның аштырганынын соонда большевиктер өзүп келген бергелерден кортпааннар. Стодынын реакциязынын думбей чылдарында, хаанын шаажылап болгаш чус-караларынын террору кедереп турда, большевиктерин партияны бодунун хүрээлин быжыглап, массалар-биле харылзааны быжыларга ачык болгаш ачык эвес-даа аргаларын чедишкенин ажилдап турган. Большевиктер чаа революцияны белеткээрине чоруп олурла, меньшевиктер, харын удуру, революциядан улам аткаар, херекти пролетариаттың чажыг революстуг партиянын ууткаарыне чорудуп, ачык ууткакчылар апарганнар. Большевиктерин чамдык кезээ марксисчи принциптерден чорулгаш, партияны массадан тускайланган сектанчы организация кылырын бодал, ылгалы, ажылчын депутаттары Күрүнө Думазында дедир кыйгырттынын негеп турган. Партияны ынаарада адытырганы «кыйгарткычылар» деп кезең Ленин «сандар кетинген ууткакчылар-дыр» деп сойлап илереткен.

Реакцияның аар-берге үелеринде чүгүле большевиктер, ленинчил марксизмге шыны болуп, партияны программасында депштинген принциптерге шыны болуп артка болгаш Россияны пролетариаттың чепсез дүжүрени, оон партияны чылча шаварын, революстуг марксизмин теоретиктиг үндөдүрүн чок кылырын болгаш буржуаздарын оралдажып турган дайынчыларын бүгү атакаларын ойтур шапан. Партияга берге турган ол үеде коммунизмни теоретиктиг фундаментизи болуп турар партиянын теоретиктиг үндөдүрүн — диалектика болгаш төөгү материализмин Ленинни камгалап алганы болгаш хөгжүткени оон канчаар-даа аажок улут ачы-хавыяазы болур. Идея талазы-биле марксисчи-ленинчи канчалга, революцияның перспективаларын шын билди чорук партияны болгаш оон кол кадрларын камгалап алырына партияны Ленинни долгандыр сырый катышкан кол ядрозуга дузаалаан.

9. 1912 чылда Прагага Бүгү-Россияны VI партия конференциязы болуп эрткен, ол конференция РСДРП-ден ууткакчы-меньшевик (Уланчызы 2-ги арында).

Совет Эвилелинин Коммунистг партиязынын 50 чыл ою (1903—1953)

(Уланчызы, Эгези 1-ги арында).
терин үндүр сывыргаш, большевиктерин тускай партия болуп хевирлетинеринге эгени салган. Оппортунистерден, узуткакчы-меньшевистерден пролетарият партиянын арыгытыгына партиянын улам ыңайгы хөгжүлдөзүнө, оон хүрээденини чагыс-эвин быжыдарына болгаш пролетарияттык диктатуразын чеднишкинин чаалап алырынга шиттирлэг жуп-дузалык болган.

Чаа хевирин партиянын тургузар дээш Ленинни болгаш ленинчи удуртукчу ядрону долгандар катышкан большевиктерин могаг-шылаг чок демисели бүрүн тилелге-биле дооулаган.

10. Ажылчынар чаа революцияга белеткенп турар-дыр деп чүвени, чаа хүрештерге уткуштур оларны ангы демиселинге шылгаттырган болгаш кандалган Коммунистг партия апар чорур-дур деп чүвени эгелей берген чаа күчүлүг революсучу кедүрүшкүн (1912—1914 чылдар) тодаргай көргүскөн.

Партиянын хүрээденин быжылаарына болгаш партиянын массалаарына болгаш харылаанын калбарына, революсучу ажылчыларнын чаа салгалдарын кижиздеринге, узуткакчылар-биле, троцкистер-биле, кыгыртыкчылар-биле болгаш эске-даа оппортунистер-биле демиселге чугула ролду 1912 чылдын чаа-зынында Петербург ажылчыларнын инициативасы-биле тургустунган бистин партиянын хун-бүрү үнү турган ажил «Правда» деп солуну ойнаан.

11. Империализм дайыннын (1914—1918 ч. ч.) аар-берге үезинде большевиктерин партиязы социализмин болгаш пролетар интернационализминнн херээнге шынчы революсучу пролетарият партиянын соругаларынын бединге турган. II Интернационалдын партиялары, социализминн херээнге эскерлип, социал-шовинизминнн туржунче тайп бамы барганнар.

Дайыннын, тайбыннын болгаш революциянын айтырларына марксист-ленинчи теорияны хажык чок удуртулга болдурбушаан, империалист дайынны хамзааты дайын кылдыр шилдер дээш, Россияда империалисттерин эрге-чагыргазын дүжүрер дээш, бүгү-ле чурттарда империалистг дайынга удур демиселди деткири дээш, большевиктер чайгылыш чок демиселди чорудуп турганнар.

«Капитализмин дээди чадазы империализм» деп В. И. Ленинни классиктиг ажылы чогаалдыкы марксистинн эртинесинге шылганга салышканы болуп. Ленин марксистг литературага бир дугаарында-ла империализмни, оон кол чөрүлдээлерин болгаш дүрүм өзүгаар болуп чорунун бүгү таладык ханы анализи бо ажылына берген, империализм болза, капитализминн хөгжүлдөзүнө дээди болгаш оон-биле кад сөөлүг чадазы болуп, «империализм болза, пролетарияттын социал революциязын бүдүүзү» болуп көргүскөн.

XIX чүс чылдын төвчүзүнө чедир болунон кедүрүшкүнүгү туруп турган капитализм, империализм үезинде кижн төрелетенге дыналып көрбөз адалдык база түрегелди экелген өлүп чыдар капитализм болуп хуулган деп Ленин эртем өзүгаар көргүскөн. Делегейин бири дайыннын үезинде-ле күш-биле көстүп келген амгы монополистик капитализминн эттинмес язваны Ленин көргүш чок илереткен. Ленин РСДРП-нин II съездинин үезинде партиянын программазына орус капитализминн шынчы буруудадып турган болза, а делегейин бири дайыннын чылдарында кижн төрелетени чаа ханыг дайыннын тамыныч болгаш экономикаг буураашкынар чыган турар делегей империализмин Ленин эртем өзүзу-биле кайгамчыктыг тодаргай болгаш кончуг революсучу чүткү-биле бурудаткан.

1917 чылдын Октябрьнын бүдүүзүнде бижев «Диргелип олурар буураашкын болгаш оон-биле канчаар демисежил» деп болунон кайгамчыктыг ажылына Ленинни саяндырып турганы болза:
«Дайын болза, азы өлүр бе, азы бүдүрүлгенин улам бедик аргазынче эн дүрген болгаш эн радикалдык шилчири-биле болунон салымны эн-не революсучу ангыа хүдээдир-бе деп айтырларын бирээзин шилди алып чорукка кижн төрелетен таваржы берген ындыг кызыгаар чок кризист тургузуп, улустун материалдык болгаш моральдык күштерин мычаар бар-ла шаа-биле салдырып, амгы үенин хөй-ниити организациязынга ындыг согушкуну таварыштырган».

Ленинни төөгүлүг ачы-хаваыазы чүдөл дize, империализмни анализте тура, Ленин болунон ажитканы капитализминн экономикаг болгаш

политиктиг хөгжүлдөзүнн ден өзес чорунун хоойлузуна дайгаш, мындыг улуг эртем ажыдышкынын кылганында: империализмни эн кошкак черинден оон делегей фронтунун илчирбезин үзе шаап болурун дугайында генийлик түнелин, баштай хөй өзес, харын тускай алдыган капиталистг чагыс чуртка социализм тилелгези болдунар дугайында түнелди тодаргай кылган болгаш үндөзүлгөн. Ол болза, социалистг революциянын чаа, эчирнеге четкен теориясы болган. Ол теория болза, марксизмин баыткан болгаш ону бурунгаарладып, тусту чурттарын пролетарияттеринге революсучу перспективаны ажыдып, болунон национал буржуазиянын кызып ыйдарынн херээнге нишантаны өскүдүп, пролетар революциянын тилелгезин оларныч иделелин быжылаан.

Коммунистеринн партиязынга башаткан Россиянын ажылчынарны 1914—1918 чылдарда делегей дайыны чоруп турда, делегей капитализминн кошкаан делегейге эн баштай чеднишкиниг ажылап, паризмин дүжүрер болгаш баштай буржуа-демократтыг революциянын тилелгезин хандырган: ийги орус революция тилелгези. Чөпшээртки партияларын — меньшевиктерин болгаш эсерлерин удурлавышкынн сый шапкаш, большевиктер буржуа-демократтыг революциядан социалистг революцияга шилчелгеже улганган.

12. 1917 чылда февралдан октябрьга чедир үезде Коммунистг партия ажылчын ангыга, революция чоруп турунда тургустунган ажылчынар болгаш солдаттар депутаттарынын Советтеринче хөй нуруну чаалап алыр сорулган, социалистг революциянын талазынче миллион-миллоннн ажылчы чоннарын хандырап, тилелгези чаалап алыр-биле, империалисттерин эрге-чагыргазын дүжүрер-биле ажылчын ангынын күш-ажылчы тараачынар-биле эвилелин быжылаар сорулганы бистин чуртка хуусал турган.

Кайгамчыктыг Апрель тезистеринге марксист теорияны баыткан чаа ажыдышкыны Ленин кылган — пролетарияттык диктатуразын эн эки политиктиг формады болза, шаанда марксисттерин ортузунга санытын турганы ышкаш парламенти демократтыг республика өзес, а Советтерин республиказы болуп деп түнелди ол кылган. 1917 чылдын октябрьда социалистг революциянын тилелгезин хандырганы бистин чуртувуска совет эрге-чагырганын тилелгезинге ол генийлик ажыдышкын канчаар-даа ажык улуг жуп-дузалык болган.

Буржуазиянын тергиделин дүжүр болгаш бистин чуртувуска пролетарияттык диктатуразын тургузар дээш демисел чоруп турунда, партиянын ленинчи оруктан чайладыр дэн кижн көөр хөен чок дүжүп берикчилери — троцкистерин, зиньов-евчилерин болгаш революциянын эске-даа штрейбрехтерин чылча шапшышаан, коммунистерин партиязы ажылчы чоннарын массаларын чааскаан удурткан. Тайбын дээш ниити демократтыг демиселди, помещиктерин черин тараачынарга шилчидери-биле помещиктерин чер-желелин узуткары дээш тараачынарнын демократтыг шимчээшкынни, бистин чуртувустун улустарынын национал-хосталгалыг шимчээшкынни болгаш буржуазиянын дүжүрер болгаш пролетарияттык диктатуразын тургузары дээш пролетарияттын социалистг шимчээшкынни чагыс ай күчүлүг революсучу агымга партиянын катыштырган чоруп Россияга капитализминн салымн шиттирлээн. Чөпшээртки биче буржуаз партиялар калдык дize, олар шупту (меньшевиктер, эсерлер, анархистер) революция чоруп турунда, капиталистг тургузуп артырарын болгаш быжылаарын күзеп турган, улуска удур партиялар кылдыр боттарын илереткенер.

Октябрьнын социалистг Улуг революциянын тилелгези болза, пролетар революциязын ленинчи теориянын тилелгези болган. Россияга капиталистерин болгаш помещиктерин эрге-чагыргазын дүжүрүп, империалисттерин эрге-чагыргазын дүжүрүп, пролетарияттык диктатуразын тургускаш, РСДРП-нин II съездинин бадмызан программасын бистин партия боттандырган.

Коммунистг партия тилелгезин социалистг революцияны боттандыргаш, национал буураашкындан бистин чуртувусту ушуп ап, делегей империализминден хамаарылгалыг турган чуртту чартык колоний байдалындан бистин чуртувусту хостаткан болгаш кижн төрелгетенин төөгээ мырыан көстүп көрбөз социалистг чартылгаларын кылбак орунга совет улусту кирген.

Октябрьнын социалистг Улуг революцияны ышкаш ындыг революциянын тилелгезин организастаарына революсучу муракчы теория-

биле чөпсөргөн, канчаар-даа аажок, улуг эрес-дидим болгаш мадырлык чорукту шимчээшкын партия, улустук болгаш Төрөөн чуртту эрге-ажыктары дээш калдык-даа когаралдарже баарына белсен

III. Коммунистг партия социализм тургузары дээш демиселде

13. Октябрьнын социалистг Улуг революцияны кижн төрелгетенин төөгүзүнө чаа үени—капитализминн буурал дүжүшкүнүн болгаш социализминн база коммунизминн тилелгезинн үезин ажиткан. Россияга совет революциянын тилелгези кижн төрелгетенин салым-чаанынга бүгү-делегей төөгүзүнө—эрги, капиталистг делегейден чаа, социалистг делегейге үндөзүн эргилде болган.

Октябрь революцияны капитализмге өлүмүгү бадыглашкынны таварыштырган, империализмни туржун божаннаткан болгаш кошкаткан, бүгү-делегей пролетарияттын капиталга удур демиселин чигеткен. Бистин Коммунистг партиямыс национал күш турганындан бүгү-делегей, интернационалдык кылдыр, делегейин революсучу болгаш ажылчын шимчээшкынни «шылчы бригадазы» кылдыр хуулган.

Пролетарияттык диктатуразын тургустунганы-биле Коммунистг партиянын, удуртукчу партиянын, мурунга ажылчыларын болгаш тараачынарнын делегейге бирги социалистг күрүезин тургузашкын болгаш камгалаарынн сорулгалары салдынып келген.

Коммунистг партиянын баштыгы В. И. Ленин экономика талазы-биле чыдыл калган Россияны муракчы күчү-шылдалыг социалистг күрүе кылдыр хуулдарынын эртем өзүзүгү үндөзүлгезин программасын ажиттап кылган. Ол программа чурту социалистг индустриализастаарын, аар үлетпүрнү бүгү хемчеглер-биле хөгжүдери, бүгү улуг ажил-агыйын электриктерин, чуртуу кедээ ажил-агыйын чартагышкынын кооперативтиг планын социалистг эгелерге чорулары культура революциянын боттандырынын баш бурунгаар көргөн.

Канчаар-даа аажок улуг бергелери — ажил-агыйын сандараашкынын болгаш ашты шыдажы эртинеш, даштык инвергенттерин калчаалыг шаап калдыашкынын (Совет Россияга удур «14 күрүнелерин походу» деп адаар поход болгаш иштикиннн контрреволюциянын үймээнерин ойтур шапшышаан, Коммунистг партия бистин чуртувустун улустарын инвергенттерин болгаш ач гвардейчилерин долоу-биле тилелгезинг экжелген.

Ажылчыларын болгаш тараачынарнын боттарынын анык Совет республиказын камгалап тургаш, интервенциянын болгаш хамзааты дайыннын чылдарында көргүскөн эн улуг мадырлык чоруну төөгү каян-даа ултас. Аш болгаш сандараашкын-даа, одалгы, идик-хеп чок чорук-даа, тиф эпидемияны болгаш эске-даа ядараашкынар Россияны улежирини, ону империалистг күрүселеринн колониязы кылдыр хуулдарынын дугайын боттап турган империалистг араатанарнын агенттеринн органиастааны кулактарын үймээнери-даа, чүү-даа дарлакчы агылары тилелгезинге, чаа, социалистг амдыралды тургузарына бистин чуртувустун ажылчы чонунун чайгылыш чок күзөл-соруун сип шыдаваан.

Анык совет республикага эн-не берге үезде, 1919 чылдын апрельде Ленин эн улуг бууредди-биле болгаш баш бурунгаар көргени-биле мынчаар чугаалаан:
«Ажылчыларын болгаш тараачынарнын хөй кезин олар боттарынын совет эрге-чагыргазын — ажылчы чоннарын эрге-чагыргазын камгалап турарын, тилелгезин культураны бүгү чаагай чүүлдерин, кижн амытанын күш-ажылчыны бүгү кылып каан чүүлдерин ажил-лаар арваны оларга болгаш оларын урулларына хандырап ындыг херекти камгалап турарын билген болгаш көргөн улусту каян-даа тилел шыдава».

Ленинни кайы хире ханы шынгы болганын төөгү көргүскөн.

Даштык болгаш иштик контрреволюция-биле тулушкуннага пролетарияттык диктатуразын камгалап алгаш, даштык инвергенттерин болгаш ач гвардейчилерин чылча шапкаш, партия чаа экономикаг политикага үндөзүлгөп кайгамчык улуг тургузушкун ажылын калбартап, улустун эгээртинмес чогаалдык күштерин социализм тургузушкунун ленинчи планын амдыралга боттандырыпче улган. Бистин чуртувустун ажылчы чоннары Коммунистг партиянын удуртулгазы-биле бүгү кижн төрелгетенге хосталгаже болгаш аас-кежитки

партия, калбак ажылчы массалар-биле ханы харылаалыг партия эргежок чугула турган. Шапкы партия болза, улуг Ленинни тургусканы болгаш эстүргени коммунистерин күчүлүг партиязы болган.

амдыралче орукту салбышаан, социализм тургузушкунунун кым-даа улуг көрбөз оруу-биле бир дугаарында чуртканнар.

14. Улус ажил-агыйын катап тургузар талазы-биле партиянын болгаш ажылчын ангынын мадырлык ажылынын төнчүзү чоошулап орда бистин чуртувустун хөгжүлдөзүнн перспективаларын дугайында айтырыг бүгү эргежок чугулазы-биле тургустунуп келген.

Партиянын II съездинин үезинде большевиктер ажылчын шимчээшкынне революсучу шуптууну тилелгези дээш меньшевиктерге удур демиселип турган болза, ам, тилел пролетарият диктатуразын байдалында, ССРЭ-де социализминн салым-чаанын дугайында айтырыг туруп келген. Партиянын болгаш улустун дайыннары — меньшевик, сыскындылар болуп троцкистер, бухаринчилер, буржуаз националисттер дүжүп берикчи туршту элээтнер. Партиянын болгаш чуртуу пролетар революциянын чаалап алышкынын узуткаарынн орунуче, капитализмни катап тургузарынын орунуче ленинчи оруктан чаа тулутарын олар ордаладып турган. Эскерлякчилери болгаш дүжүп берикчилери Коммунистг партия В. И. Ленинни херээнгин улуг уламчылакчы И. В. Сталинга башаткан Топ Комитеттиг удуртулгазы-биле чылча шапканы, ленинизмни камгалап алган болгаш бистин чуртувуска социализм тургузушкунун шиттирлэг улганышкынын алган. Коммунистг партия ону кылдыра ниитиледи экономикаг хөгжүлдөзүнн объективтиг хоойлуларын, ниитиледи материалдыг амдыралды хөгжүлдөзүнн эргежок чугула болуп келген негелдерин, улустун эрге-ажыктарын барымдалаан. Бүрүн социалистг ниитиледи тургузарына бүгү эргежок чугула болгаш четчир санын чүүлдер бистин чуртувуста ба рдеп ленинни бадмызалын партия барымдалаан.

15. Дайын мурундагы беш чыл планынын чылдарында совет улус партиянын амдыралды кылганы чуртуу социалистг индустриализастаарын болгаш кедээ ажил-агыйн коллективизастаарын планын чеднишкин боттандырган. Ол планын боттанганын түнелгезинде бистин Төрөөн чуртувус бурунгаар кайгамчык улуг шураашкыны кылган, чыдыл калган аграрлыг чурт турганындан күчү-шылдалыг индустрияны колхозчу социалистг күрүе болуп хуулган.

Бистин чуртувуска дарлакчы агылар көгүн үзүлдүр узуткатынган, кижн кижин дарлаар чорук кезээ мөнгөде чок кылдыган. Коммунистг партияга удурткан совет улус төөгүде бир-ле дугаар чаа ниитиледи тургузуу — социализмни тургускаш. Социализминн тилелгези ажил чок чорукту узуткаан болгаш улуска материалдык чаагай чорукту үндөзүн экижикшикенин экжелген, ажылчы чоннарын бай-шылдалыг болгаш культураны амдыралдыга эргежок чугула байдалдарын тургускаш чуртка өзүлүг культура революциязын боттандырган. Ленинни-сталинни национал политикага удуртургаш, Коммунистг партия Россиянын улустарын хөй чак чылдардагы социалдык болгаш национал дарладан хостаан, мурунда дарлаптыр чораян улустарын экономика болгаш культура талазы-биле чыдыл калган чорун ажит-тилелгезин чедип алган. Бистин Төрөөн чуртувустун нацияларын чагыс акыдуна өг-булгө сыйрып катыштырган, күчү-шылдалыг хөй националдыг социалистг күрүенн — Совет Социалистг Республикаларын Эвилели Тургускаш. Социализминн тилелгезинн суурунга үндөзүлгөп, совет ниитилелин мораль-политиктиг чагыс эви, ССРЭ-нин улустарынн найбарлы, совет патриотизм дээш ышкаш ындыг күчүлүг шимчедикчи күштери калбарган болгаш быжыккан.

Совет улустун бүгү делегей төөгүлүг тилелгелери ССРЭ-нин Конституциясында—тилелгези социализминн болгаш калбарган социалистг демократиянын Конституциясында быжыглатынган. Коммунистг партиянын XVIII съездин (1939 ч.) совет ниитилелин бурунгаар, социалистг ниитиледи тургузарын доозарынын болгаш социализмден коммунизмге чортуу шилчиринин оруу-биле оон ынай хөгжүрүшкүн программасын тодартаан. ССРЭ-ге социализмин тургускаш—Ленин-

нин чагыларын күөсеткенинн түнели, Коммунистг партиянын улуг организакчы болгаш углап-баштакчы ажил-чорудулганын, оон мерген угаанныг удуртулгазынын түнели, партиянын политиказын чагыс эп-сеткил-биле деткип турар ажилчыларнын, тараачынарнын, интеллигенциянын мадырлык күш-ажылынын түнели.

Ленинизмге шынчызы-биле бистин партиямыс тилел келген болгаш тилел турар. Революстг теорияны кызымаккай шимчээдип алырынга Ленинни амдыралды кылганы партиянын нормаларын, партияны удуртулганы большевикчи принциптерин чайгылыш чок боттандырыныга бистин кадрларымыс, бүгү коммунистерин партия өөредип турар Ленинни улунун дугайын болгаш ленинчи чагыларын жуп-дузалыг дугайын И. В. Сталин 1941 чылдын апрель 22-де болунон чугаалаан:

«Коргар деп чугаалаан база калдык-даа бергелерин мурунга доктавайы большевиктер канчаар ажилдаар херектиг, ынчаар ажилдаарына бисти ол, Ленин өөреткен».

16. Бистин ниитилел болгаш күрүе тургузувустун күжүнүн болгаш амдыралдызынын улуг хыналдазы Совет Эвилелинн Ада-чурттуг Улуг дайын болган. Партия болза, дайыннын чылдарында фашистг эжелекчилерге удур бүгү улустун демиселинн сорук кирикчи болгаш организакчы болуп турган. Партия болунон күженишкинерин ниити сорулгаже улгап, чурттуу бүгү күштерин болгаш аргаларын дайыннын чылча шаварынын херээнге чыгарган. Партия ажылчын ангыны, тараачынарнын, интеллигенцияны бергелерин эрес мадырлык ажит тилелгезинче мобилиастап, күчүлүг күш-ажылчы кедүрүшкүнче организастап, улус ажил-агыйын фронтта бараан болурунче салып, чуртуу чагыс-ай дайынчы лагер болдурун. Дайыннын чылдарында Коммунистг партия улус-биле улам-на төрелдежи, ажылчы чоннарын калбак массалары-биле улам-на эн чок харылаалык болган. Дайыннын эн улуг шылгалдарынын хунеринде тилелгезин орукта улуг бергелерин болгаш моондактарын ажит эртинешан, партия болунон хүрээденин тединдештерин болгаш чөрүшкөк чорукту билбес, чагыс-ай, дайынчы организация болурун партия база катап көргүскөн.

Алдарлыг Коммунистг партияга удурткан совет улус, эрес мадырлыг Совет Армия фашистг агрессорларын чылча шапкаш, болунон Төрөөн чуртуун хосталганын болгаш хамаарышпас чорун камгалап ал, Европанын болгаш Азиянын улустарын фашистг куладанмышкынын айылында ушуп алган. Делегейин ийги дайынында фашизмни социализминн

IV. Коммунистг партия — коммунизмни тургузуп турар совет ниитилелин организакчы болгаш сорук кирикчи күжү

18. Коммунистг партия улус массаларын баштыгызы болгаш организакчызы ролун чеднишкинн күөсетип турар ужуру болза, оой өзелерин, чагыс элит, ажил-чорудулганы болгаш сагыла чурму чагыс элит сыйрып катышкан чагыс-ай бодалдыларын — коммунистерин дайынчы эвилели болуп турарында. Коммунистг партиянын бүгү ажил-чорудулганы улуска, амдыралды чоннарын революсучу күжүн ханы буурел-биле сийниккен. Бистин партиямыс болза, амдыралды бүгү чаагай чүүлдерин тургузуп турар ажилчынар болгаш тараачынар — төөгүнүн өзүлүг тургузукчулары деп чүвени, «кым-на улуска бузурей-дир, улустун дирги чогаалдыгынын ханынче сундугуп кирер болду, чүгө ол тилел болгаш эрге-чагырганы тудуп шыдаар» (Ленин) деп чүвени барымдалап турар. Партиянын күжү — оон улус-биле үзүлбөс харылаалында. Улустун күжү — партияны долгандыр сыйрып катышканында.

Бистин партиянын бүгү төөгүзү болза, марксизм-ленинизмни боттандырыны дүр. Марксизм-ленинчи теорияны, объективтиг экономикаг хоойлуларын билерин удуртулга болдурбушаан, ниитилелинн материалдыг амдыралды хөгжүлдөзүнн хергелдерин, улустун үндөзүн эрге-ажыктарын илередип турар эртемниг болгаш херек кырынга хыянатынган политиканы Коммунистг партия ажиттап кылган, массаларын революсучу энергиязынын, революсучу чогаалдык чорунун сорук кирикчизи болгаш организакчызы болуп демисеккен. ССРЭ-де социалистг тургузушкунун эн-не байлак дуржулгаларын болгаш амгы үдеги делегейин хос-

тилелгезинн түнелинде социализмин болгаш демократиянын күштери өскөн болгаш быжыккан, империализмни болгаш реакцияны туруштары кошкаан. Капитализминн системезинден Европанын болгаш Азиянын чамдык чурттары адырылган, ында улус-демократтыг өзү чурум бадмыктанган. Кыдатка улустун революциянын тилелгези болгаш Кыдат Улус Республиканын тургустунганы социализминн болгаш демократиянын херээнин улуг тилелгези болган. Совет Эвилелинн туруштары хемчээл чокка күштелген болгаш быжыккан, Совет Эвилелинн ат-алдары болгаш улустар аразынын бүгү хөгжүлдөзүнө оон салдары улус-биле өскөн.

17. Дайыннын аар балынын экирттир болгаш оон уруктарынын узуткаар төлөөдө, канчаар-даа аажок улуг күженишкин совет улустун дайын сөөлүндеги чылдарда негетинген. Коммунистг партияга сорук кириккен болгаш удурткан бистин чурттуу ажылчы чоннары көстүп көрбөз кыска хуусада улус ажил-агыйын катап тургускаш болгаш совет экономиканын, техниканын болгаш культураны бүгү адырларын бурунгаарлааткан.

Совет Эвилелинн Коммунистг партиянын XIX съездини совет улустун демиселинн болгаш тилелгелеринн эн улуг түнелдерин кылган болгаш бистин чуртувустун бурунгаар улам шимчээшкынни программасын айткан. Съезд болза, партиянын бузулбас кадыг быжымын болгаш сыры катыжышкынын, партиянын болгаш улустун чок чагыс элитинн, бистин чурттуу улустарын коммунизмин тилелгезинче чедиреринг партиянын чайгылыш чок шиттирдиннин чаа тодаргай херечизи болган.

СЭКП-нин XIX съездинин төөгүлүг шиттирлерин амдыралга боттандырышаан, улус ажил-агыйын болгаш культураны бүгү адырларына чаа кедүрүшкүнү кунуу партия хандырган. ССРЭ-де социалистг экономиканын канчаар-даа аажок улуг чеднишкинери болгаш культураны чектелтишкини ажылчын ангынын болгаш колхозчу тараачынарнын быжыг эвилелинн, бистин чурттуу улустарынн быжыгы турар найбарлынын ачынана, совет улустун мораль-политиктиг чагыс элитин чайгылыш чокка быжыкканын ачынында болдунар аргалык болган. Ол бүгү болза, массаларын чогаалдык иделкейинге дайын, бүгү совет ниитилелин деткимчезин ап турар Коммунистг партиянын ажиллап кылганы политиказын амдыралга сыйрып чокка чорудуп келгеннин түнели болуп.

Совет Эвилели бузулбас долу күчүзү-биле болгаш чогаалдык күштери-биле коммунистг ниитилелин тургузушкунун оруу-биле бурунгаар чеднишкиннн чоруп орап.

талгалыг шимчээшкынниг дуржулганын түнелешкан, И. В. Сталин марксист-ленинчи өөредигин чаа төөгүлдү байдалдарга таарыштык чогаалдык өзү-биле хөгжүткен болгаш элзэн чамдык айтырлар талазы-биле революсучу теорияны чаа чүүлдер-биле байтыкан.

19. Ам Коммунистг партия коммунистг тургузушкунун, хөй националдыг социалистг күрүени улам быжылаарынын, бүгү совет кижилерин амдыралдынын материалдык болгаш культураны ден нелин соксаал чок бедилеринн эн чугула сорулгаларын шиттирлөп турар.

Бүрүн коммунистг ниитилели тургузарынын бүгү чугула чүүлдерин бисте бар. Бистин чурттуу бойдуу байлаа эгээртинмес. Социалистг экономиканын үндөзүн — күчүлүг социалистг индустрия, бүгү тала-биле сайзырангай аар үлетпүр бисте бар. ССРЭ-нин чийк болгаш аш-чем үлетпүрү хоорайын болгаш кедээниг ажылчы чоннарынн өзүп турар хергелдерин хандырап аргалыг. Амгы үенин муракчы техниказы-биле хандырткан бистин совхозтарымыс болгаш колхозтарымыс бүгү кедээ ажил-агый культураны дүжүттүүн болгаш ниитин мал ажилыннн продуктулуун дүрген темпи-биле бедидер аргалылар.

Ындыг-даа болза, чамдык сонгаарлады болбас ажил-агый айтырлары амга чедир шиттирлөтүмзүн, чыдып каап турар бүдүрүлгелер, харын-даа үлетпүрүн чыдып каап турар чамдык адырлар бар, чамдык колхозтар болгаш бүдүн кедээ ажил-агый районнары (Төңүзү 3-кү арында).

Совет Эвилелиниң Коммунисттиг партиязының 50 чыл ою (1903 — 1953)

(Төңүзү. Эгеги 1—2 арында). сандаргай байдалда турар. Партия, совет, профэвилел болгаш комсомол организациялары улус ажил-агыйының улам көдүрүшкүнү дээш, партияның XIX съездинин салган сорулгаларын чедишикнин күөсү-диринге үлөтүрдө болгаш көдээ ажил-агыйда бар курламырларын болгаш аргаларын ажылгаары дээш демиселче совет улустук чогаадыкчы күштерин мобилизастаар болгаш организастаар хүлээлгелер.

20. Коммунисттиг партия ажилчы чоннарның өзүп турар материалдык болгаш культуралык хергелдерин хандыра дугайында мога чок сагыш салып турар. Совет кижинин чагаай чорууну, бугү совет улустун чектелдишикнин дугайында сагыш салыры бистиң партияга хойду болуп турар.

Социалисттик экономиканың хөгжүлдесинде чедип алдынган чедишиктер совет улустун материалдык, культуралык деңгелин дыка бедилген. Ол болза, национал орулганың соксаал чок өзүшкүндө, массалай хергелдиги бараанынга ер-тектиңи үргүлчү чингелдесинде, ажилчыларның болгаш албан-хаакчыларның боттук шалымының болгаш тараачынарның орулганының бедилдесинде көстүп турар. Чурттага берүүдө, кадык камгалалынга, улус чырыдышыкынынга ашталдырышкыны совет күрүнө чыл бүрүдө улгатырып турар. Бичалза-даа ол болза, амгы бар чедишиктерге оожурап болур дээин ол эвес. Бичангаш школалар, эмнегелер тудуларын калбартырыңа болгаш ол бугү херекти организастаарын экижидеринче партия чаа-чаа күженишиктерин салып турар.

Эртемниң, литератураның, уран-чүдүүдү хөгжүлдесинин дугайында партияның доктаамал сагыш салышыкы национал хевирлик, социалисттик утка шынарык совет культураның чектелишиктерин хандырган. Бистиң чуртун ажилчы чоннарның материалдык чагаай чоруун болгаш культуралык деңгелин соксаал чок бедилери бодунуң моон сонгааргы-даа эн-не бирги чергели хүлээлгези болур деп Коммунисттиг партия санап турар.

21. Даштыкы политика талазы биле партияның кол сагыш салышыкы болза, совет улустун тайбын күш-ажылын хандыра, тайбын камгалаары болгаш чаа дайыны болдурабыз болур. Тайбынның политиказы болза, совет улустун болгаш тайбынга ынакшыдык өске-даа бугү улустарыны амыдыралчы өргө-ажынын харыылап турар карачаныгышын политика болур деп чүвени Коммунисттиг партия барымдаалап турар.

Ийи системалар—социалисттик болгаш капиталисттик системаларның үр үеде кады кожа турарынын болгаш тайбын чарыкынын бодунарының дугайында ленинчи айтышыкыны бистиң партия бодунун бугү даштыкы политиказынга барымдаалап турар. Интервенттерин кол күштерин чыла шапканчылыңы сөөлдү Ленинниң айтыканы болза: «Ам бистиң-биле садыг харылазын кылыры албадыгарыңа капиталисттик күрүндер-биле кожа туруп болур байдалды бис бодууска чаалап алган бис... Бис чүгле дыш алган эвес, бис капиталисттик күрүндерин чектениңге улустар аразынга турарының кол арганын чаалап алганымыс чаа үелиг бис».

Элэн чамдык буржуаз чурттарын Совет Россия биле садыгла-жышыкыга экономика талазы-биле сонуургалдынын дугайы Ленин ынаачарла-ла мынчаар чугалаан: «Буржуаз чурттар Россия биле садыглажыр херек: бот-боттарының экономикти харылааларының кандыг бир хевирлери чокка буурашкын бо үеде чедир чоруп келгени ышак оон ынайдаа чоруур деп чүвени олар билдирлер; оларның эн-не эки тилделери турза-даа, бугү делегейин солунарын болгаш телеграммаларын долдуруп турар оларның төнчү чок мактангышыкы турза-даа, оларның экономиказы дөмөй-ле сандарай бээр...».

Совет Эвилелиниң Коммунисттиг

партиязы Ленинниң ол чүүлдерин хажык чок удуртулга болдуруп келген болгаш удуртулга болдуруп турар.

Бис ийи системаларның үр үеде кожа турары болгаш тайбын чарыкы дээш туржуп турар бис, чүге дээрге, ажил-агыйның социалисттик системаның, социалисттик тургузунун артык күштүңгө бүзүрээр бис, боттарының иштиги күштериниске болгаш тайбынның, демократияның болгаш социализмнің соксаал чок өзүп турар күштеринге быжык-биле бүзүрээр бис.

Чөрүлдээрге үзе чидиртип турар империализмнің лагеринде, экономикада, а ол ышкыш тайбындан коргуп турар, ийи системаларның тайбын чарыкындан коргуп турар, капиталисттик системаның моон сонгааргы быжыныга идегелин чидирип турар чарыкыкчы бөлүктөрүн политиказында туруш чок чорук өзүп турар деп чүвени оон-биле кады өөренип көрбөй барып болбас. Социалисттик болгаш демократтыг лагеринин экономиказының дүрген болгаш чайгылыш чок өзүлдесин, оон-биле кады капиталисттик лагерде чөрүлдээрин чидигелениң болгаш экономиктиг бергедээшкитеринин ханылаанын минтип турар сурагыг европа болгаш америк экономистериниң чамдык чугаалары ол дугайын херечилеп турар. Ол байдаллар реакциялык империалисттик күштерин идепкейлиди, социалисттик болгаш демократтыг лагерге удур империалисттерин яны-бүрү нөнгезелери, авантюраларын билгаш диверсияларын күштөлдүрүп турар.

Ол бугү бистиң совет Төрөөн чурту-вустун чогуур камгалалын хандыра дугайында бугү талазы-биле сагыш салырын улам өргөжөк болдуруп турар.

Оон-биле кады тайбынның, демократияның болгаш социализмнің күчүлүк лагерин улам быжыглаарын, улуг кыдат улус-биле, улус демократиязының бугү чурттарының ажилчы чоннары-биле найыралды болгаш сагыш-сеткил катыштырышыкыны улам быжыглаарын партия бодунуң ыдыктыг хүлээлгези деп санап турар.

22. Бистиң партия чуртта карачангыс партия болуп турар. Совет нийтигеледе удурткучу роль хуваалда чокка бистиң партияны болуп турар. Коммунисттик партияның удуртулгазы — совет тургузунга быжыктык болгаш сныш чогуунуң база бистиң улустун бугү чедишиктеринин шийтирилги чүүлү. Оон-биле кады бистиң партияның монополдуг байдалы, ылангыга капиталисттик хүрээлээшкитин үезинде, ангы дайыныны дименшиктеринин талазы-биле бедик революсучу серемчиделдиг болурун хүлээдип турар деп чүвени утпас херек.

Ленинниң каш удаа сагындырып турганы-биле алырга, удурткучу партияга яны-бүрү өрге-дужаал сүргенер чышынып турар. Улустун дайынына, буржуазтыг дедир төрүтүнгенер, делегей империализмнің агентлери, коммунисттер болуп оптуг чажыртынып алгаш, үредекти хоралыг ажил-чорудулга кылыры-биле партияның хүрээлениңе шургуп кирерин оралдажып келген болгаш оралдажыр апаарын утуп болбас. Моон ужурунда коммунисттерин болгаш бугү ажилчы чоннарың революстук серемчелини улам бедилери партия организацияларының политиктиг кижизидилге ажилының чугула сорулгасы болур.

23. Совет Эвилелиниң Коммунисттиг партиязының чартык үс чылдагы бугү төөгүзү болза, Ленинниң аякыдап кылганы партияны удуртулганы принциптерин болгаш партияны амыдыралдык нормаларының эн чугула ужура-дуазың көргүскен. Партияжи тургузушкунуң ол хойлуларын амыдыралга хажык чокка боттандырамын, партияжи удуртулганың дээди принципви — удуртулганың коллективтиг чоруун, партияның Уставының негелдерин шынтыгы сагырын партия өөредип

турар. Төөгүге кижилериниң ролунуң дугайында айтыргыны шын эвес, марксисчи эвес чырыдып турар чорукту партияның пропаганда ажилының практиказында дазылы-биле ууткаары өргөжөк чугула. Ол чорук кижилерге чүдүүр чоруктуң марксизм-ленинизмнің өзүзүнга таарышпас идеалисттик теориязы-биле пропагандала илеретинип турар. Кижилерге чүдүүр чорук удуртулганың коллективтиг чоруунун принциптине удурлангышак болуп, партияның оң удуртук төвүнүн ролун кудуладырынга, партияжи массаларның болгаш совет улустун чогаадыкчы идепкейли кудуладырынга чедирер болгаш удуртукчу органның болгаш удуртукчу ажилчыларның углап-башкарыкчы ажил-чорудулганың бедик ужура-дуазың марксисчи-ленинчи билдир-биле канчап-даа таарышпас. Марксисчи-ленинчи теорияның эртемниг үндесинге богаш удуртукчу кадрларның калбак инициативазыга даянып турар Төп Комитеттиг коллективтиг дуржулгазы, коллективтиг мерген угааны партияның болгаш чурттуң удуртулганың шын чоруун, партияның хүрээлениңиң сныш дивес чангыс эвнин болгаш сыйык катыжышыкыны, бистиң чуртка коммунизмнің чедишиктерин тургузушкунуң хандырып турар деп чүвени партия барымдаалап турар.

Партияның иштиги демократияны калбартырынын болгаш четпестер-биле база аарылгыч чоруктар биле демиселге коллективтиг удуртулганы экижидеринин күчүлүк чепсө болза, бот-шүгүмчүлдө болгаш ылангыга адаандан өрү шүгүмчүлдө болур. Шүгүмчүлдө болгаш бот-шүгүмчүлдө дидими-биле калбартып тургаш, партия болза, коммунисттерин болгаш бугү ажилчы чоннарың чогаадыкчы идепкейли калбартып, бар четпестерин болгаш бергелери алып тилээрине оларның күженишиктерин угландырып, коммунисттик тургузушкунуң бугү алдыларында нийти көдүрүшкүнүнү чедип ап турар.

24. Коммунисттерин марксисчи-ленинчи кижизидилгези партияның онза сагыш салыр чүүлү болуп турар. Партия кежигүнеринин болгаш кежигүне кандидаттарның идепкейли денелениң үзүктөл чок өзүшкүнү — амыдыралды бугү алдыларыңа оларның авангардтыг ролун бедилдерин, партияжи массаларың идепкейли хөгжүдеринин шийтирилги чүүлү болур.

Марксисчи-ленинчи теорияны өөрениринге шээжилээр, догмалыг чорукту чайладыры бистиң партияның пропаганда ажилыңа ам жакангазындан-даа артык өргөжөк чугула. Марксисчи-ленинчи теория догма эвес, а ажил-чорудулгага удуртулга болур деп чүвени барымдаалаш, марксизм-ленинизмнің чогаадыкчы характерин билдирин, туу-түс формулровкаларын болгаш цитаталарын эвес, Маркс — Энгельс — Ленин — Сталинның улам тилеп турар, делегейи чартып турар революстук өөредилини ылап утка-болгаланын шийгээди алдыры коммунисттерден партия негеп турар. Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиязының бугү төөгүзү бисти шак-ла апаа өөредип турар.

Ол айтышыкынарны уттуру, марксисчи-ленинчи теорияны кайы-хамаан чокка көөрү чүвени кыдыра билер чорукка, ажилга перспективаларың оскунар чорукка чедирер. Партияның кол политиктиг сорулгалары-биле, коммунизмнің тилелгези дээш оон демисели-биле хүн-бүрүнү практиктиг херектерин харылзаштырып билбес чорук болза, ындыг кыдыра-кызы болалдыгар боттарының практиктиг ажилыңа без-ла буураашкыга таваржыр деп чүвеге аайлыш чок чедирер.

25. Социализмден коммунизмче чоорту шийчилгенин үезинде ажилчы чоннарың коммунисттик кижизидилгези канчаар-даа аажок улуг ужура-дузалыг болур. Бистиң нийти-ливиств кижилерин меделеринде

капитализмнің артышыкынарны ыракта-ла узуткатынмаан дээрзин утуп болбас. Ол ышкыш бисче капиталисттик бүзүлээшкитин болгаш буржуазтыг артышыкынарга, оон иштиңге националистчи артышыкынарга алыскан кижилерин талазында хоралакчы үзөл-болалдарын, идеяларын болгаш хөөнерин шургуп келириден магдалатынмаан бис. Массаларга политик-кижизидилгелиг ажилды, коммунисттерин болгаш бугү улусту коммунизмнің улуг херээнин тилелтирбезинге бүзүредилг болурунун, партияга болгаш социалисттик Төрөөн чуртуңга чаныш-сныш чок бердигениниң өзүзүңга кижизидеринин бугү херезиң улам экижидеринин сорулганын Коммунисттик партия салып турар.

Ажилчы чоннарны совет патриотизмнің болгаш СССР-нің улустарының бузубас эп-найыралынын өзүзүңга, пролетар интернационализмнің болгаш бугү чурттарының ажилчы чоннары-биле амы-думга харылааларын тургузарының өзүзүңга кижизидерин партия бодунуң ыдыктыг хүлээлгези деп санап турар. Буржуаз национализмнің илерээшкитинери-биле, ирик буржуаз идеологияга удур шийтирилги демиселери өргөжөк чугула.

26. Иштиги политика талазы-биле бодунуң эн чугула сорулгаларының бирээзи кылдыр партия моон сонгаар-даа совет кижилеринин доктаамал өзүп турар негелдерин максималдыг хандыраарың дугайында мога-шылап чок сагыш салышыкыны бодураары деп санап турар. Улус ажил-агыйынын өздүдесинин суурунга үндөшкө, социалисттик нийтигелди ажил-иштилерин амыдырал денгели чайгылыш чок бедилер, а оларның материалдык база культуралык негелдерин улам-на ээгэртинмези-биле болгаш бугү талаларың хандыратынар.

Даштыкы политика талазы-биле партия моон сонгаар-даа тайбыны камгалаарың болгаш быжыглаарың политиказы, бугү чурттары-биле кады ажилдажылганың база оларның биле бот-боттарының аразында сонуургалдарын сагырының принципине ажил-херекчи харылааларың хөгжүдеринин политиказы хажык чок чорудар. Чүгле улустар аразыңа быжыг үргүмчүлдө тайбын социалисттик экономиканың моон сонгааргы соксаал чок хөгжүлдесин, бистиң чуртувустун ажилчы чоннарының аас-кежигити болгаш бай-шылдалыг амыдыралын хандыраарың өргөжөк чугула байдалары тургузар.

27. Коммунисттик нийтигелди тургузары дээш демиселге күчүлүк чепсө болза, граниттиг үндесинин улуг Ленин салган бистиң совет күрүне-вис болур. Хей националдыг совет күрүне моон сонгаар-даа тендеш дивес болдураары. ажилчы ангыны болгаш тараачынарның энгелин, улустарының найыралын быжыглаары бистиң Төрөөн чуртувустун оон дайынынарың агрессия хөдөлүшкитинеринден идепкейли камгалалын бугү кемчег-биле күштелдирерин Коммунисттик партия бодунуң сорулгасы кылдыр салып турар. Совет күрүне быжыглаары — бистиң чуртувустун ажилчы чоннарының патриоттуг хүлээлгези, оон-биле кады ыдыктыг интернационалчы херээ.

Бистиң партиязы улус-биле сыйры катыжышыкында чаа тилелгелерге бүзүредилг чоруп орат. Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиязы Төп Комитетинин чокта чаа болуп өрткөн июль Пленуму бистиң Коммунисттик партиязының бузубас чангыс эвин, иштиги болгаш даштыкы политика талазы-биле оон мурунда туруп турар сорулгаларың күөсүдиринге ол дайынчы белегин чаа күш-биле көргүскөн.

Ленинниң тугунуң адаа-биле, Коммунисттик партияны удуртулганы-биле коммунизмнің тилелгезинче бурунгаар!

СЭКП ТК-ның пропаганда болгаш агитация кылдызы. СЭКП ТК-ның чанында Маркс—Энгельс—Ленин—Сталинның институту.

НИИТИНИҢ МАЛЫНГА БЫЖЫГ ЧЕМ СУУР БЕЛЕТКЕЛИН ХАЙГАРААР
БЕРТ-ДАГ. (Телефон-биле). Ленин аттыг көдээ ажил-агый артели Тес-Хем районуң эн-не хөй малдыг колхозу болуп, бо чылдын сизген белеткээр планы безин 38640 центнер алып турар, а сизос 1500 центнер. Колхозуң даргазы эш Ензактың редакцияга июль 25-те дынатканы болза:
— Нийтиңиң малынга чем белет-

кээр бо чугула сорулганы боттандыраарыңа бистиң колхозчуларыңыс чүткүлүн илередиң, бугү-ле хемчелерин ап турар. Бо хүнгерге чедир кестинген шөлдерден 1900 центнерин 34 сараат кылдыр тургускан, 250 центнер сизлосту шыгжал алган. Амгы үеде сизген шөлдеринде 84 колхозчулар дөрт, бөлүк болуп алган, аразында социалисттик чарыштыг ажилдап турар. Бизде атыңы 10 машиналары, 40 кол кадырлары үзүктөл чок кестирип турар.
Моон-биле кады район организациялары колхозтарының организасту тургузуун быжыдар, ажил-агыйыңа дузалыгар дугайында айткан сорулгалары боттандыраарың турарын эш Ензак тодаргай чаккетерге көргүскөн. Оон чугаалааны болза:

ажилдап турар. Бизде атыңы 10 машиналары, 40 кол кадырлары үзүктөл чок кестирип турар.
Моон-биле кады район организациялары колхозтарының организасту тургузуун быжыдар, ажил-агыйыңа дузалыгар дугайында айткан сорулгалары боттандыраарың турарын эш Ензак тодаргай чаккетерге көргүскөн. Оон чугаалааны болза:

— Самагалдай МТС (директору эш Желтовский) өрткөн чылын бисче 300 ганың сизгини кестирип бээр керээзин шуут-ла үскен, а бо чылдын 500 ганың керээзин чарган бис. Бо дугайында чеже катап чаннып, дилег тургуспаан дээр, ынчалза-даа бо хүнгерге чедир түнчөл чок болуп, белеткээр шөлүвустүң сизгиниң малга сүүзүнүг үези өртөр четкен.

ПАРЛАЛГА ДОПЧУЛАЛЫ Социалисттик чарышты калбартырыңа солунуң ролун бедидеө

«Сталинчы» солунуң (Биш-Хем-Советтин органы) апрель 29-тунгөн номеринде «Социалисттик хүлээлгелерин күөсүлдөзү дээш шүдүргү демиселдер» деп мурнуку чүүлүндө мынчаар бижээн:

«Бистиң районун тараажылары болгаш механизматорлары болгаш боттарыңа бедик хүлээлгелерин алгаш кызымаккай күш-ажылы-биле социалисттик Төрөөн чуртуңуң күчү-шылдын быжыглаарың иңг күзелдин илереткенер. Олар ол патриоттуг чүткүшкүнерин чедишиктерин күөсүдиринге дузалары—партия организацияларының, чер-чер Советтеринин алдарының херээ болгаш чугула хүлээлгези».

Социалисттик чарышты калбартыры, мурнакчы дуржулганы калбаа-биле пропагандалаары болгаш четпестерин шүгүмчүлдери—совет парлаганың кол сорулгаларының бирээзи болур. ындыг турбуже «Сталинчы» солун (редактору эш Мамонцов) ол хүлээлгени четпес күөсөдип турар.

Колхозтарга чурттаар бажынынарны, мал кажааларын, культуралык амыдыралды болгаш будурулгени тудуларын кылыры ажил-агый, политик талазы-биле чугула херек болур. Партияның XIX съездинин шийтирилгелеринге сорул кирген, районун ажилчы чоннары 1953 чылдын социалисттик чарыкыңа кирби-шаан, моон адаанда хүлээлгелерин алган: 45-тен эвээш эвес чурттаар бажынынарны тудар, 35 бажынынарны тудуун доозар; 5 муң баш мал кирер 20 мал кажааларын тудар; будурулгениң 12 болгаш культуралык амыдыралды 10 тудуларын, оон иштиңде бир район библиотеканың. Устуу-Таргага эге школа бажыны кылыр.

Чамдык көдээ ажил-агый артелидеринде, ылангыга «Красный пахарь» колхозта (даргазы эш Астафьев) тудуга хергелеттинер ыш материалдарының белеткелин болгаш оларны сөөртүрүн хандырган, чыл эгезинден бээр 6 чурттаар бажынынарны колхозчуларга тудуп берген, будурулга бажынына кылдынып турар. ындыг турбуже, «Красный пахарь» болгаш «Победа» колхозтарда тудуг ажилын организастап турарының дуржулгазы районун өске колхозтарыңа негелерезиң. Тудуг планы күөсөдир талазы-биле ылангыга «Искра» колхоз конуг чылдып калып турар. Бизде тудуга хергелээр ыш белеткели безин чүгле 20 хуу күөсетинге, а сөөртүлгө оон-даа эвээш. Колхозта доктаамал тудуг бригаданы тургузуумаан, тудуга ажилдап турар колхозчулар-биле политик-массалай ажилдар чорбайн турар. ындыг байдал Ленин аттыг, Кочетов аттыг колхозтарда таварышкан.

«Колхозтарда тудугуң куду темпийиниң улуг буруузу районда көдээ болгаш колхоз тудуунун килдингизе онаажыр... Ажилдын ол чугула алдырың районун көдээ ажил-агый болгаш белеткелдер өргөлели-база удуртпайн турар» деп солунуң бижип турары чептүг-ле.

Бичалза-даа тудуг планын күөсөдир дээш демиселден хоорук олуруп турар организацияларның санынга «Сталинчы» солунуң редакциязы база кирер. Ол тудугуң чоруп турарының дугайында мурнуку чүүлдерге мында-хаа бижип турар боордан башка, колхоз, тудуг бүрүндө бо ажилдын чоруп турарын хуу-бурунун контролюңуң адаанга албаан, тудугуң айтырын бодурун-даа, партия эге организационаларын, колхозтарың баштаар черлеринин-даа доктаамал кичээнгениңе кийрбээн.

Солунуң сорулгасы—колхозтарда тудугуң чоруп турарын үргүлчү, ханы болгаш тода чырдылар, чамдык колхозтарның мурнакчы дуржулгазын нийтилештирер, өске-

лерин ажилының үндесинге салыр, социалисттик хүлээлгелерин күөсөдир дээш чарыштары калбартырыңа массаны мобилизастаар хүлээлгелиг.
«Нийтиңиң мал ажилының хөгжүлдесин дугайында партияның XIX съездинин директивалары алдарлыгы-биле күөсөдир талазы быжыг чем суурун тургузары, бугү малды чиир чем-биле хандыраары өргөжөк чугула»—деп солун бодурун июльдуң эгезинде мурнуку чүүлүңе бижээн.

Мал хими белеткээринин планын күөсөдир дээш демисел районда калбарган. Мурунда «Красный пахарь» колхоз чоруп турар. Ол колхоз сизген кезилдизин эки организастааны дээш СЭКП обкомунуң болгаш ажилчы чоннар депутаттарының область Советинин күөсөмунун шийтип чоруур Кызыл тууган алган. Стахановчу, бедик будурукчулук күш-ажылдык үлгерини ол колхозта айт-биле сизген кестирер машинаың машинистери Л. Фунтиков болгаш Н. Бакин олар көргүзүп турарлар. Сизген сарааттарыңа ажилдап турар В. Сагалдай, М. Балганчык олар хүн нормазын доктаамал 120—150 хуу күөсөдип турар.

Район солунуңуң редакциязы ол колхозчуларың эки дуржулгазың ханы өөренип көөрүн болгаш негелдеринин ам-даа кылбаан. Солунуң арынараанда оларның кызымаккай күш-ажылының, социалисттик чарыштын түнчелдерин дугайында мынчага чедир чүү-даа чок. «Искра», «Кызыл сыйдыс» болгаш өске-даа колхозтарың бригадаларында политиктиг агитация конуг багай болуп турар. Солун болза, колхозчуларың болгаш ажилчы чоннары бар четпестерин дүрген узуткаарыңа мобилизастаарыңа парлаганың сөөзүнү күжүн ажилдаар жуурлуд.

Туранда үлөтүр комбинаның коллективни ай санында будурулга планын күөсөдирин, а чыл планын бо чылдың декабрь айда күөсөдирин хүлээнген. Херек кырынга алгаш көөрге, комбинат сөөлү үеде будурулга онаалдаларын үргүлчү күөсетпейн турар, чартык чылдың планын 95 хуу күөсеткен.

Район солуну июль 8-теги номеринде «Тураның үлөтүр комбинаты эки ажилдаар жуурлуд» деп чүүлүңе: «Будурулга черинде күш-ажылдын чуруму багай. Партия эге организационазы социалисттик чарышты удуртпайн, чыңдып калып турар ажилчыларны мурнакчыларның денелинге чедирер дээш ажилдаарың турар. Директор эш Барков болгаш парторганизация коллективте мурнакчылар бар турза-даа оларның дуржулгазын негелдерин удуртпайн» деп бижээн.

Солунуң редакциязы чүге үлөтүр комбинатында партия эге организационазының ажилында четпестерин шүгүмчүлөөсүнүл чүге бодунуң арынарыңа стахановчуларын ажилының дуржулгазын бижизөөсүнү, күш-ажылдык сагылга-чурумун канчаар быжыглаарын, чарышты канчаар калбартырыңа чүге айтпалы деп айтырып салдынар.

Херектиң ужуру болза, «Сталинчы» солунуң редакциязы социалисттик чарышты хүн-бүрү хөгжүлдериңе дуза кадар хүлээлгезин утканында болгаш алдынган хүлээлгелерин чогуур өйүндө күөсөлдөзү дээш демиселеринин улуу, харындаа ийи-чангыс бичин чүүлдер парлагары-биле кызыгарлатынып орында болур.

СЭКП райкомунуң сорулгасы болза, бодунуң парлагала органың доктаамал удуртуру. Оон ажил-чорудулганың бешик беш чыл планын, Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиязының XIX съездинин төөгүлүг шийтирилдерин боттандыра дээш демиселче угландыраары болур.

Анык башкыларның үлөгерин ажыглаар

Улут-Хем районуң Ийн-Тал чеди чыл школаның бешик класының башкысы Д. Сергейич хары ам 18. Ол өөредилгениң эге класстан тура мергежилдин башкыларыңа мактарып, өөрүңге кайгадып чораян. 1950 чылда Шагаан-Арының тыва ортумак школаның дооскаш, ол школага физика болгаш арифметика эртемнерин бир чыл хире хелемчелеп турган.
Д. Сергей 1952 чылда Ийн-Тал чеди чыл школаның башкылары-биле онааттырган. Оң билиниң болгаш байлак методтууңуң эки шынары ажилының баштайгы чылдында-ла илерей берген. Урулгарга бидир шийгээдириң чүгле класска ажил-биле кызыгарлатынмай, оларны эвиелдеп ойнадыр, айтырыг болгаш хары кежээлерин организастаар, чаа ырылар болгаш шүдүк-

тер доктааттырар, өске-даа культуралык чанчылдырга өөредирин эш Сергей база эки шийтирилеп келген.

Анык башкының эзелдек, биче сеткилди мөзү-шынары оң хөй-ниитичи чоруундан база илереп турар. Школаның болгаш интернаттың иштин дерип каастаарыңа организакчы, хана солун, лозунг шимелдер кылырыңа мергежилдиг.

Д. Сергей бодунуң политиктиг билин, башкылаар мергежилдин бедилеринге мога чок оралдажып, үргүлчү-ле номчутуңуң өөргөнгөн чоруур. Ам Кызылда башкы училешениң I курууңуң зоачыгында кирип алган, ол талазы-биле программалар көрдүңгөн материалдары кичээлгелит номчуп, өөредилге планын чедишиктерин күөсөдип турар.

В. АРАКЧАА.

Республика ЧАГААЛАР

Ажылдың бүдүрүчүлүү дээш негелде

Бай-Тайга районун чамдык колхозтарында колхозчулар сууржун амыдырал чуртталгаже шилчип, оларнын культуралык байдалы болгаш ажылга организаствы чоруу кедрлуп, ам амыдырал чуртталганын чаа чүүлдерин негеп турар апарганда «Победа», «Мурнакчы», «Ден-Терек» көдээ ажыл-агый артельдеринде хлеб быжырач черлер, ылаңгыя ол колхозтарны далган-биле хандырып болур далган дээрбемини туудун мынчага чедир кылбайн турар чорук ол колхозтарнын баштаар черлеринин бо чутула айтырларже кичээгэй салбайн турарын айтып турар.

Оон тодаргай барымдалары болгон колхозтарда хлеб быжырач черлер чок, Молотов аттыг колхозтуң Төвлүниң Бүүк деп черде шала кылган далган дээрбемини 5 чыл ишинде ам-даа тудуу доозулбааны, күскү, часкы болгаш еске-даа кампания ажылдар үезинде колхозчулар белен аш-чем чогулдан ажылдын часларында удур эрги өзү-биле тараа соктаар чоруктар таваржып турарын

хөречилеп турар. Ажыл үезинде удур чөм белеткээр чорук ажылга организаствы чок кирер, оон уламын дан хөй шактар өскээр чарыгдатынар, ажылдын бүдүрүчүлүү куду болур чоруктарын болдуруп, колхозчу ажыл-ишчилерин ажыл нормамзы эки шынарлыг, бедик денелге күүүседирини шалтык учураштырып турар. Ол чоруктардан чайлаары-биле колхозчулар хөй нуруузунда район төвүндө хлеб садар учурга таваржып, аяа дыка хөй шактарын чыдырып турар.

Колхозтарда шак мындыг таарымча чок чоруктарны дарый чайладып узуткааш, колхоз бүрүзүнге нити хлеб быжырач черлерни тургузуп, чок колхозтарнын ажыл-ишчилерин далган-биле хандырып болур Бүүкте тараа дээрбемини тудуун доозуп, ону бүрүн ажылгалга киирери-биле бүгү арга хемчеглерини ап чорударын колхозчулар колхоз баштаар черлеринден негеп турар.

С. ТӨРӨШТЕЙ.

Башкы шинчи чок чорук

Совет уругларны коммунисттерге кижиздирерини кол олаа школалар болур. Ында ажылдап турар башкылар чүгле билиг, метод талазы-биле шыңгыр белеткедиг болур эвес, амыдыралды, чурумуну бүгү талазы-биле чоң үлгелерди болуру албан. Ол негелдерин бистин башкыларымын шеверин боттандырып турар. Ынчалза-даа совет башкы-деп чаагай атты эдилеп шыдавайн, ону бужартадып чоруур чамдык хөжүдангай кижилерни оюн эрттип база болбас.

Удур-Хем районун Димитров аттыг колхозунда чеди чыл школазынын директору Сат Даваа сөөлүг үеде үргүлчү арагалаар, социалисттер өг-бүденин чурумун үрээр, харын кем-буруулу чоруктарын үлгедип турар апарган.

Даваа бодунун үр үеде кады чурттап келген кадайын чүгле аас-

биле дорамчылал сөглээр эвес, харын 2 чаш уругул кадайын «моон ырап чору» деп, каш удаа хол дээр эттеп келген.

Сат Даваанын чурумга таарымшас база бир үлгедип болза, ол школада башкылап турар Назым-оолдун Зина дээр бичин уруу-биле катыжып турары болур. Тодаргайлаарга, Даваа ам херек кырында ийн кадайлыг апарган.

Доктаамал арагага база чурум үрөкчизи Сат Давааны коммунисттер кижиздиргенни төвү болур школа башкызында ажылдадып турар чорук району эргелекчизи Ключинини канцеляр-биографтсыг ажылын база хөречилеп турар.

В. ШОЙГУ.

Ам-даа үргүлчүлевишаан

Чаа-Хөл районун Левин аттыг колхозунун шээр мал кадарчыларынын ажылында четпестериниң дугайын моон мурунда «Шын» солунга база бижээн турган. Ол четпестер болгаш артель Уставинин хажыдымынны үргүлчүлевишаан. Чүд дизе, колхозтун кадарчылары боттарында быжылгатынган хойларны болгаш өшкүлдерин эки семиртип, олар-белчирин таарыштырарын улуу оларны хүнде үш чедир ботта-

ры саап ижи, аалдан бичин үндүргөш-дедир кийр ойландырынга чачыгып турарлар. Бо чорук өшкү кадарчызы К. Даржаанын, хойжулар Сулаанын, Шаңтар-оолдун болгаш А. Даржаанын котдандарында көскү болуп турар.

Артель Уставын шак мынчаар хажыдып турарларын шыңгызы-биле көөр болза эки.

М. ӨЛЗЕЙ-ООЛ.

Улус демократиязынын чурттарында

Румынияда бижик билбес чорукту чок кылдып турары

БУХАРЕСТ. Шаандагы Румынияга 4,5 миллион хире бижик билбестер турган. Ынчаарда Бухаресттиге 80 муң бижик билбес кижини санатынып турган.

Амгы үеде бижик билбес чорукту узуткаарынын талазы-биле хөй саныг курстарны бүгү хоорайларда болгаш суурларда организаствып турар. 1951 чылда бижик билбестериниң саны дөрттүн үш хуузу хире кудулаан.

Бижик билбес чорукту узуткаар талазы-биле бо чылын база чедишикчинер үргүлчүлөп турар. Бижик билбес чорукту узуткаарынын талазы-биле курстарны бирги чартык чылда 254 муң кижини дооскаан. Амгы үеде чурттакчылары номчуп болгаш бижик турар суурларнын саны дыка көвүдээн. Бирги беш чыл планынын төңчүзүнде Румынияга бижик билбес чорукту шуут узуткаан турар.

Албанияда тускай эртемнигер белеткелни

ТИРАНА. Албаниянын ортумак өөредилге черлери чылдың-на улам хөй саныг тускай эртемнигерини белеткеп үндүрүп турар. Бо чылын 320 аныак тускай эртемнигерини белеткээр. Садыг, сан албан черлеринде 167, үлгүлөрүжө—132, көдээ ажыл-агыйже—43 тускай эртемнигерини чоруткан.

Бо чылын ортумак өөредилге черлерин барык-ла 1250 кижини доозуп үнвен, ол болза, 1950 чылдан ийн чартык каттап хөй. Тиранада чаңгыс политехникум эрги өзү-чурумун бүгү үезинде чурттуң ап турганы тускай эртемнигерлерден бүдүн чартык каттап хөй тускай эртемнигерини улус эрге-чагыргазынын чылдарынын дүргүзүндө белеткеп үндүргөн.

АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫН ДУГАЙЫНДА ВЕНГР ЧАЗАКТАН САГЫШ САЛЫШКЫНЫ

БУДАПЕШТ. Күш-ажыл камгалалын болгаш социал хөреглелдер акшаландырышыкынын улгатыр дугайында доктаалды Венг Улус Республиканын Министрлер Чөвүлели үндүргөн. Ажылчы чоннарын күш-ажыл камгалалында болгаш социал хөреглелдерин хандырынга бюджетте көрдүнген түндө ажыра база 60 миллион форинтин министрствонун эргезинге киирип турар.

ЧЕХОСЛОВАКИЯ ДУЖУТ АЖААП АЛЫШКЫНЫ

ПРАГА. Чурттуң каттышкан көдээ ажыл-агый кооперативтеринин болгаш күрүнө ажыл-агыйларынын шөлдеринде көктараа, кызылтас, арбай кезилдизи улам-на калбарып турар. Көдээ ажыл-агый министрствонун түнел саннарын өзү-гаар аларга, июль 20-ге чедир бүгү чуртта 1/3 ажыга арбай, барык-ла 1/3 хире көктараа болгаш 1/4 ажыг кызылтас кестинген.

(СЭТА).

Герман Демократтыг Республика. Берлинниң демократтыг секторунда Сталин аттыг Аллеяда чуртталга тудуглары дүрген темп-биле үргүлчүлөп турар. Бо чылын ол магистральга болгаш анаа хамаарыштар кварталдарга чартык муң хире өрөөлдериг 8—9 каат бажынарны тудуп турар. Школалар, магазинер, янзы-бүрү коммуналдыг албан черлерин тудуп турар.

Чурукта: Сталин аттыг Аллеяда чаа бажынар.
Чуруу Центральбилдиги.

Чаңгыс-аай, демократтыг болгаш тайбынга ынакшылдыг Германия дээш!

ГКП-тын Төп баштаар чериниң секретариатынын меделдеси

БЕРЛИН. Германиянын Коммунисттер партиязынын (ГКП) Төп баштаар чериниң секретариатынын меделдеси АДН агентилели Дюссельдорфтун дамчыткан, ында болза, Чөөн болгаш Барын Германиянын төлөөлекчилериниң нити-герман чөвүлел хуралын чорудар дугайында ГДР-нин Министрлер Чөвүлелиниң кыйгырынын чүвүлдүг деп керег болгаш ГДР-нин чазанын ол кыйгырыни деткир дугайында Барын Германиянын бүгү патриотчу күштеринге кыйгырыг бар болуп турар. ГКП-нин Төп баштаар чериниң секретариатынын меделдесиниң иштинде чугаалап турары болза:

«Нити-герман чөвүлел хуралдын дугайында Герман Демократтыг Республиканың Министрлер Чөвүлелиниң саналын 1953 чылдын июль 21-де бодунун хуралына чугаамаш-гаш, ГКП-нин Төп баштаар чериниң секретариатынын меделдесери болза: Хостуг нити-герман сонгудаларынын аргазы-биле Германияны тайбын каттап катыштырарына белеткээр болгаш Германия-биле тайбын керээни эң дүрген чарар дугайында нити-герман чөвүлел хуралды эрттирер деп ГДР-нин чазанын чаа саналына Германиянын Коммунисттер партиязы байыр чедирип тур.

ГКП немистерниң аразыга дугуржулганы чедип аларычче улганган ол чаа кыйгырынын бүгү күш-биле деткип турар, чүге дээрге, ол кыйгыр бистини ада-чуртувусту каттап катыштырарычче чүткүп турар бүгү немистерниң изиг күзелин харылап турар-дыр...»

Герман Демократтыг Республиканын чазанын саналын деткири дээрге, Германиянын чаңгыс-аай чоруун боттуг оруктап чедип аларын-

че чорууру ол-дур.

Бис Барын Германиянын дугуржулгас баарынга белен бүгү организацыйларынга болгаш партияларынга, ылангыя ГСДП, нити Герман улус партиязынга, чаңгыс-аай чорук, тайбын болгаш хосталга дээш демисежиң турар немистерниң эвилелинге, төптүн партиязынга болгаш Германияны каттап катыштырарынын хөреңгө боттарынын күштерин бээрине белен политиктиг бүгү ажылдакчыларга болгаш кижилерге бараалгап, ол нити хөреңке оларны кыйгырып тур бис.

Герман Демократтыг Республиканын чазанын саналына дүрген болгаш чүвүлдүзүңген харыны чедип алынар!

Нити-герман чөвүлел хуралга Барын Германиянын баар төлөөлерини томуйлаар дугайында кады негээр дээш катыжар кыйгыры-биле дугуржурунга белен бүгү немистерниң ГКП кыйгырып тур.

Аденauer дег, Германиянын чарылган чоруун хөвээр артырынга сомуургалдыг кижилерин болгаш чаа дайынны күзээрлерин хары-салгажак «чок» дээр чоруу бистин дугуржурун чедип алып дээр күзелвиствен ажа берип болбас ужурулу.

Бистин улузувустун ортузунга өжөзөнөжир болгаш көөр хөөн чокта-редип чорукту Аденauerиниң неппер-редип турарынга моон ынай элте-жиң болбас.

Чаңгыс-аай чорук чедип алдынган болур,—бүгү-ле чүвүлел: тайбын, бистин нациявыстың хосталгазы болгаш чаагай чоруу чедип алдынган болур.

Немештер чаңгыс-аай! Немештер чаңгыс столче!»

(СЭТА).

Күш-ажылды шын организаствы — мал чөми белеткээринге темпини күштелдирериниң үндезини

Колхозтарга күш-ажылдын бүдүрүчүлүүгү бедиеринин болгаш төлөвирлерини чурумчударынын талазы-биле хемчеглер дугайында 1948 чылдын апрель 19-та ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалында «колхозтарга күш-ажылдын организацыйын экижидеринин хөреңгө эң чутула сорулга болза, «артельдин күш-ажылдын организацыйынын кол хөвири болур үргүлчүлүүгү бүдүрүлгө бригадаларын бүгү хемчеглер-биле быжылгаары болур» деп айтып турар.

Оон-биле чөреглештир күш-ажылы кылтып шыдаар колхозчуларын нитиниң күш-ажылдыг киржилгезинин дугайында айтырыгы ай санында чугаалажып турарынын эргежок чугулазын болгаш күш-ажылдын сагыла-чурумун үрөп турар колхозчуларга чогуур хемчеглерни көргүскен турарын колхозтарнын баштаар черлеринге ол доктаалада база айтып турар.

СССР-нин Министрлер Чөвүлелиниң 1948 чылдын апрель 19-тагы доктаалын болгаш көдээ ажыл-агый артелинин Уставын күүсетпешаан. Бин-Хем районун колхозтарында бо хүннерге чедир мал чөми белеткээриниң талазы-биле ажылдарда 400 хире колхозчулар ажылдап турарлар.

Мал чөми белеткелдинде бүгү ажылдарын колхозчуларын тус-тус база биче бөлүктөр айы-биле кылгыныга үндөзүлөш чорудуп турар. Айт-биле сизген кезер машиналарын машинистери хүнде 4 ганы кезеринге тус-тус онаалгаларын ап турарлар, ол саны сарааттакчылары

хүнде кижини бүрүзү 50—60 центнер сизгенин, бөлүктөр айт дырбаажы-биле 5—6 ганы бөлөрүнүн, хол калдыры-биле сизген кезикчирин 0,4—0,5 ганы кезип, сизген шөлдөрүнүн шынарын барымдалаап тургаш кезерини нормаларын тургузуп ап, ол ышкаш боду чоруп сизген кезер машинага бир элчегде 30 га сизгенин кезерин, а трактортун сизген кезер машиназынга (агрегаты-биле), 20 ганы кезериниң нормазын тургузуп турар.

Ажылдап аларынын доктааткан нормазын күүсеткени дээш колхозтарнын нити хуралдарынын бадылаан хемчеглерин өзүгаар күш-хүннерин санап бээр.

Мал чөмин белеткээри—көдээ ажыл-агыйда ол чутула кампания ажыл. Колхозтарга болгаш совхозтарга мал чөминни быжыг суурун тургузар чорук болза, нитиниң малынын баш санын улам ынай өстүреринин, оон продуктулуун дыка бедидеринин эң чутула сорулгазы болур ужурулу. Эң ылангыя ам, сизген кезилдесинин болгаш силос салышыкынын дулук үезинде колхоз болгаш совхоз бүрүзүгү удуруткучулары, мал фермаларынын эргелекчилери база хову бригадаларынын бригадиртери сизген белеткелниче кичээгэй салыр ужурулу.

Июль 25-ке чедир областың колхозтары сизген белеткелдиниң планын 16,9 хуу, силос салышыкынын 26,8 хуу күүсеткен чорук ажылдын канчаар-даа аажок шүщеп чоруп турарын көргүзүп турар. Ол мал чөми белеткээриниң ажылдарын күштелдиреринге куравайларыны колхоз-

тарда ам-даа бүрүн мобилизаствып турарын, мал чөми белеткээринде ажылдап турар колхозчуларга болгаш ажылчыларга таарымчалыг байдалдарын тургузарынын дугайында ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелиниң сүмезин дыка хөй колхозтар мынчага чедир күүсетпейн турарын ол фактылар чугаалап турар.

Бо чылын сизген белеткелдинде ажылдап турар колхозчуларга болгаш МТС ажылчыларынга, а ол ышкаш сизген ажаап алышыкынынга мобилизаствып сизген кезер шөлдөрдө оларнын ажаап кылган болгаш сарааттан сизгенини онунч бир кезээр күш-хүннеринге төлөп бээринден аныгда, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелиниң 1953 чылдын май 21-де № 1299 доктаалында мобилизаствыптарган кижилериниң сөөлгү үш айларда ажылдап турган черлеринден ап турганы ортумак ажыл төлөвириниң 50 хуу хөмчээлин хөвээр артырынын көрүп турар.

Мал чөми белеткээриниң талазы-биле ажылда кол четпестериниң бирээзи болза, үстүндө айткан максалга хемчеглерин колхозтар бүрүзү амыдыралга ботландырып турары болур. Мал чөми белеткээринге ол максалга хемчеглерин мал чөми белеткээриниң ажылдарында ажылдап турар бүгү колхозчуларга, МТС-тер ажылчыларына болгаш ажыкчы чоңа чедирери эргежок чугула.

Мал чөми белеткээринге ол максалга хемчеглерини ажыглавышаан, Бин-Хем району областың өскө районнарынга денээрге мурынап чоруп турар, чижээ, ол районда «Победа» колхоз сизген белеткелдиниң планын 41,7 хуу, силос салышыкынын

турганы ышкаш мал чөми силостаарынын нормазын ажыг күүсеткенерге күш-хүнүн ийн дапкыр немелде төлөвирни тывыспышаан. Белеткээр мал чөминин 10 хуузуң колхозчуларынын ажылдап алган күш-хүннеринге хуваап бээр-биле үзүп тургузарын колхозтарга сүмелеп турар. Ынчаарга колхозчуларын күзелин барымдалааш, алып силосун сизген-биле азы саван-биле солуп болур.

1953 чылдын июль 19-та Министрлер Чөвүлелиниң айтышыкыны-биле колхозтарнын сизген ажаап алышыкынында ажылдап турар мобилизаствыптарган ажылчыларга болгаш албан-хаакчытарга сизген кезер шөлдөрдө оларнын ажаап кылган болгаш сарааттан сизгенини онунч бир кезээр күш-хүннеринге төлөп бээринден аныгда, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелиниң 1953 чылдын май 21-де № 1299 доктаалында мобилизаствыптарган кижилериниң сөөлгү үш айларда ажылдап турган черлеринден ап турганы ортумак ажыл төлөвириниң 50 хуу хөмчээлин хөвээр артырынын көрүп турар.

Мал чөми белеткээриниң талазы-биле ажылда кол четпестериниң бирээзи болза, үстүндө айткан максалга хемчеглерин колхозтар бүрүзү амыдыралга ботландырып турары болур. Мал чөми белеткээринге ол максалга хемчеглерин мал чөми белеткээриниң ажылдарында ажылдап турар бүгү колхозчуларга, МТС-тер ажылчыларына болгаш ажыкчы чоңа чедирери эргежок чугула.

Мал чөми белеткээринге ол максалга хемчеглерини ажыглавышаан, Бин-Хем району областың өскө районнарынга денээрге мурынап чоруп турар, чижээ, ол районда «Победа» колхоз сизген белеткелдиниң планын 41,7 хуу, силос салышыкынын

78,2 хуу күүсеткен. Танды районда Сталин аттыг, Каа-Хемде «Большевик» колхозтарда мал чөми белеткээриниң план күүселдеси эки чоруп турар.

Эрткен чылын дыка хөй колхозтар мал чөми-биле четче хандырткан мааньдан кышкы үеде малдын өлүп хораар чоруктары таваржып турган. Ол байдалды бо чылын шуут болдурубас дээш партия, совет, көдээ ажыл-агый органнынын, колхозтарнын болгаш совхозтарнын удуруткучулары өөренип көөрү чутула.

Амгы кол сорулга болза, мал чөми белеткээринде четпестерин дүрген чайладып узуткаары, сизген ажаап алышыкыныга социалисттер чарышты калбартыр, МТС-тер, колхозтарын, совхозтарын сизген ажаап алып бүгү техниказын бедик бүдүрүчүлүүгү ажылаары, күш-ажылдын организацыйын болгаш үчүдүн шын тургузары, полит-массалыг ажылды бедик денелге тургузары болур. Бо сорулгаларны чедишикчиниг боттандырып тургаш колхозчу ажыл-ишчилер мал чөми белеткээриниң планын ажыг күүседип, СЭКП обкомунун болгаш облүүс-комунуң шилчир кызыл тугун чедип алары дээш социалисттер чарышты калбартыры эргежок чутула.

Бистин Коммунисттер партиявыстың болгаш Совет чзаавыстың хүндү сагыш салышыкыныга даянымышаан, бистин колхозтарымыс, совхозтарымыс база МТС-теривис нитинин малынга быжыг чөм сууруну долдуу-биле хандыраарынын бүгү байдалдарын тургузуп тургаш күрүнө планын чугаажокка долдуу болгаш ажыг күүседирин хандырып шыдаарлар.

П. УШАКОВ.

Июль 26 — Кореяга тайбычдылга дугайында дугуржулгага ат салышыкынын хүнү

Кореяга тайбычдылга дугайында чугаалажышыкынарда корей-кыдат төлөөлериниң дыннады

ПЕКІН. Сяньхуа агентилелинин корреспондентизинин Кэсондан дамчытканы болза:

Кореяга тайбычдылга дугайында чугаалажышыкынарда корей-кыдат төлөөлөр июль 26-да моон дараазында дыннадыны чарлаан.

Тайбычдылга дугайында чугаалажышыкынарда талалар Кореяга тайбычдылга дугайын шуут дугуржушканар. Эң баштай корей-кыдат төлөөлериниң баштыны генерал Нам Ир биле өске талазын төлөөлериниң баштыны генерал-лейтенант Уильям К. Гарисонун июль 27-де Кореяны шагы-биле эртенгиини 10 шакта Паньмыньчжоньга дугуржулгага ат салыры талалар шиттирлээр. Оон соонда дугуржулгага ат салдырары-биле бир таланын, Кореяны Улустун армиязынын дээди команддылакчызы маршал Ким Ир Сенче болгаш кыдат улустун эки-турачыларынын команддылакчызы генерал Пян Дэ-хуэйже, өске таланын, Катышкан Нацияларнын шериглериниң кол команддылакчызы генерал Марк У. Кларкче чоруткан.

Ийн талаларнын төлөөлериниң баштыныларынын дугуржулгага ат салырынын үези болза, тайбычдылга дугайында дугуржулгага тускай ат салдынганынын үези болур деп талалар шиттирлээр.

Аткылажышыкынын соксаларында хамаарышкан бүгү негелделер шуутузу база тайбычдылга дугайында еске-даа негелделер, а ол ышкаш талаларнын дугуржушканы капсырылга болгаш чазалгалар дугуржулгага тускай ат салдынганын соонда 12 шак болгаш тодаргайлаарга Кореяны шагы-биле кезээкиниң 10 шакта күштүг болур.

(СЭТА).

Японияда үерден когараан кижилерге Кыдат Улус Республиканың дузаламчызы

ПЕКІН. Сяньхуа агентилелинин дамчыдып турары болза:

Кыдаттың улус-чон дузаламчызынын ассоциациязы Японияда үерден когараан кижилерге дуза көргүзери-биле 1236470 юаныни дамчыдып берген. Ук акшаны дузаламчынын япон нитилелинге дамчыдып берген. Японияда июньнун төңчүзүнде болган үер кедереп барган деп медээ алдынган дорван Кыдаттың улус-чон дузаламчызынын ассоциациязы ашк-хөреңгини чыып эгелзэн болгаш дузаламчынын япон нитилелинин даргазы Табуэси Фусеге Японияда үерден когараан кижилерни кыдат улустун ханзы-биле кээрөп турарын илереткен бижикти чоруткан.

(СЭТА).

Итали пөс-даавычыларын ажыл соксадышыкыны

РИМ. Коллективтиг национал керээни уздырынын дугайында чугаалажышыкынын эгелээринден бүдүрүлгө эелериниң ойталаанынга удурулуштын кызыл демлээ кылдыр 4 шактын ажыл соксадышыкынын Италиянын пөс-даавы улестүрүнүн 600 муң ажылчы чоннары июль 22-де эрттирген деп «Унига» солун дыннадып турар. Ажыл соксадышыкынын пөс-даавы бүдүрүлгелериниң бүгү чоннары оларнын янзы-бүрү профессияларын кыржилгезиниң хамаарылгазы чокка киришкен.

(СЭТА).

Тайбынның голланд чөвүлелиниң негелдеси

ГААГА. «Де Вааркейд» солунун меделээни болза, тайбынның Голланд чөвүлели голланд парламентиниң ийги палатазынын даргазына мындыг телеграмманы чоруткан: Сентябрьда дөрт күрүнелерни конференциязы болбаан черден европа армиязынын дугайында керээни чугаалашкан хөрээ чок деп санап тур бис. Герман айтырыгы тайбын арга-биле шиттирлээрини айылдыг болгу дег кандыг-даа чүвени парламент кылыр ужур чок.

(СЭТА).

Харысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.